

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 49 15. decembra 1977 Leto XV

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starih Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel

Tehnični urednik:
Sine Kovič

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Uprava in naročninski oddelk »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo.
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Novi zakon o civilnih
invalidih vojne
str. 3

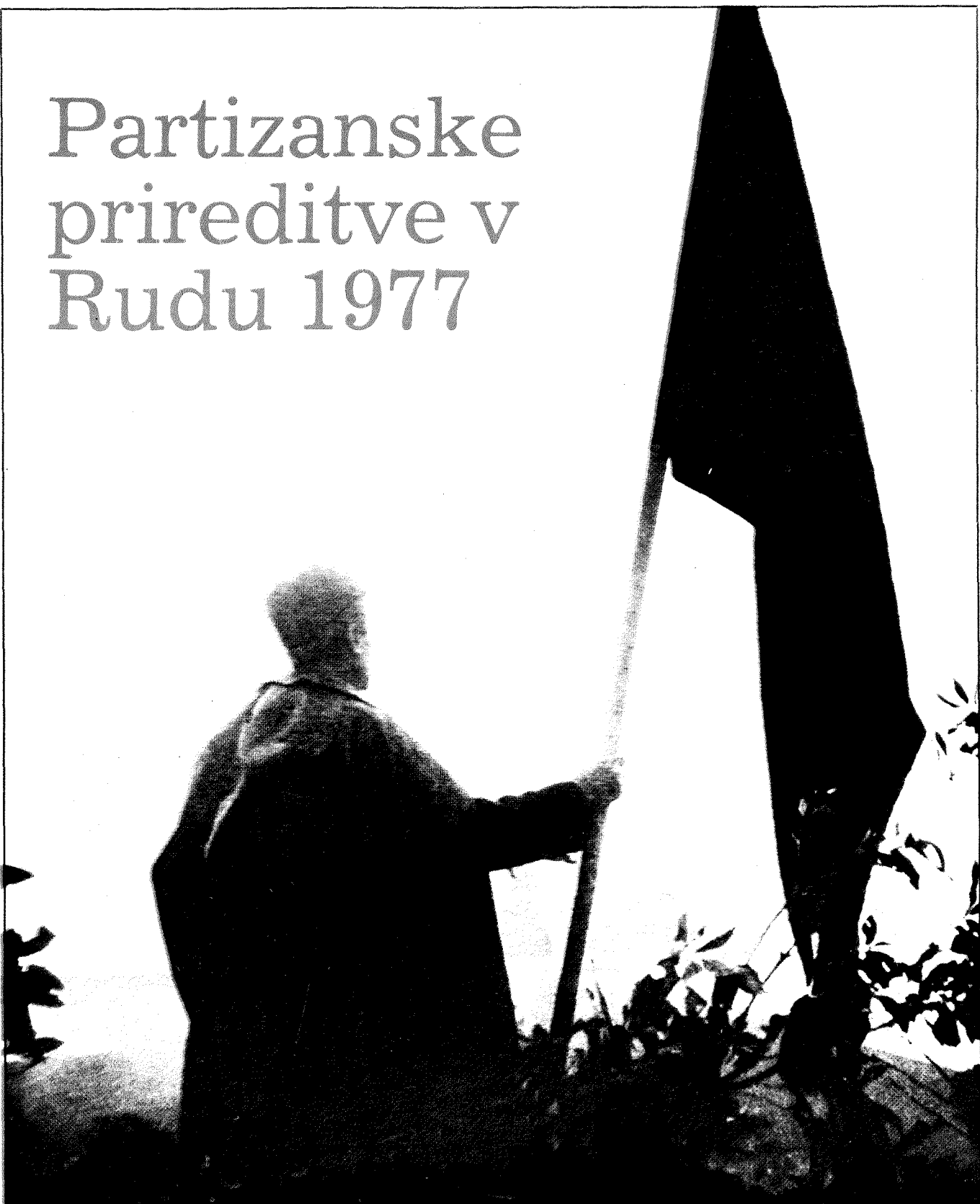
Revolucionarni
Šenčur
str. 4

V tovarni smrti
str. 5

Reševanje brkinskih
vprašanj
str. 6

Taborišče z imenom
»Campo Mamula«
str. 17

Partizanske prireditve v Rudu 1977

Tovariš Tito predaja zastavo 1. Proletarski brigadi

Zgodovinsko Rudo bo 12 dni tradicionalni center umetniških stvaritev. S slovesnim koncertom »Akordi iz kasarne«, ki so ga izvedli v prepolni dvorani spominskega kulturnega doma »Prve proletarske« člani umetniškega ansambla sarajevske vojaške oblasti, se je v Rudu začela tradicionalna kulturna manifestacija »Partizanske prireditve v Rudu 1977«. To kulturno prireditev na čast jubilejev predsednika Tita in obletnice Jugoslovanske ljudske armade je organizirala medrepubliška skupnost za kulturno-prosvetno dejavnost iz Plevlje v sodelovanju z medobčinsko kulturno skupnostjo iz Foče in spominskega kulturnega doma »Prva proletarska« v Rudu.

Manifestacija bo trajala 12 dni, tako da bo zgodovinsko Rudo, v katerem je tovariš Tito pred 36 leti formiral slovito prvo proletarsko narodnoosvobodilno udarno brigado, center pomembnih in vsebinsko polnih stvaritev.

Na Trgu maršala Tita pred monumentalnim spomenikom, ki zaznamuje mesto, kjer so se pred 36 leti postrojili borci prve proletarske brigade, bodo izvedli veliko zgodovinsko uro in umetniški program, posvečen Titu, partiji in armadi. Partizanske prireditve v Rudu se bodo v okviru letošnjih zaključnih slovesnosti na dan JLA končale s slovesno akademijo in tradicionalno prireditvijo »Armada, srečen ti rojstni dan« ob udeležbi znanih umetnikov iz Sarajeva, Beograda, Titograda in amaterjev s tromeje ter umetniškega ansambla JLA.

Rudo, 11. decembra (Tanjug)

Lukovih osemdeset let

Ob osemdesetem življenjskem jubileju delavca, revolucionarja, borca in junaka socialističnega dela Franca Leskoška-Luke je bilo v petek v skupščini SR Slovenije skupno zasedanje vseh zborov skupščine SR Slovenije, predsedstva SR Slovenije ter delegacij družbenopolitičnih organizacij. Revolucionarjevo življenjsko in delovno pot je orisal predsednik CK ZKS Franc Popit, predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher pa je tovarišu Luki izročil red republike z zlatim vencem, s katerim ga je odlikoval tovariš Tito. Vsi zbori skupščine

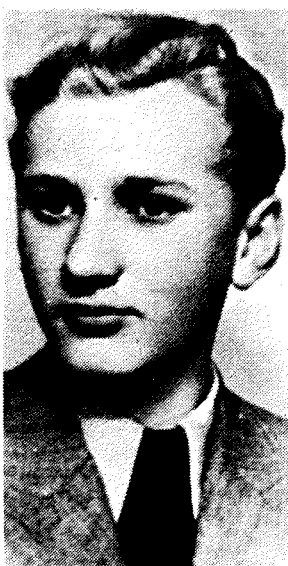
SR Slovenije so se enoglasno odločili, da tovarišu Leskošku podelijo »Priznanje socialistične republike Slovenije«.

S tovariškega srečanja prvega komandanta slovenske partizanske vojske tovariša Franca Leskoška-Luke z nekdajnimi komandanti iz prvega obdobja NOB, srečanje je pripravil republiški odbor ZZB NOV Slovenije, bomo pripravili obširnejšo reportažo v naslednji številki.

Umrli je v Ogencah

Na partizanski proslavi, ki je bila enaintridesetega julija, smo se spomnili tudi Dušana, mladega gimnazijca

Dušan Zgonc je eden izmed tistih junakov, ki so umrli v partizanski bolnišnici v Ogencah, v Veliki gori julija leta 1942.

Rodil se je leta 1924 v vasi Breže pri Ribnici. Rastel je v napredno usmerjeni družini in zato ni nič čudnega, da je že v zgodnji mladosti postal zaveden Slovenec. Spomladi leta 1942 je bil Dušan že član SKOJ. Izstopil je iz sedmega razreda gimnazije, ki jo je obiskoval v Ljubljani, in se vrnil v svojo rodno vas, kjer se je pridružil borcev Notranjskega odreda. Bil je hraber borec in dober tovariš. Sredi julija leta 1942, je bil na obhodu po ribniških vaseh, ko je njegova patrulja trčila z Italijani, ki so se takrat zadrževali v vasi Slatnik pri Sodražici, hudo ranjen. Njegovi bojni tovariši so Dušana spravili v Zamostec pri Sodražici, od tam pa v partizansko vas Bele vode pri Loškem potoku. Nato so ga premestili v partizansko bolnišnico v Ogencah, kjer je zaradi hudih ran umrl. Bilo je to malo pred tragedijo – napadom italijanskih vojakov, ki so po izdajalčevi zaslugi bolnišnico odkrili.

Dušanova mama se še živo spominja svojega sina. Ko je bil ranjen, so jo obvestili. Našla ga je v zaselku Podgora v vasi Zamostec. Najbolj se ji je vtisnilo v spomin, da je bil strašno žejen, ranjen je bil v trebuh, in da je prosil vode. Takrat ga je videla zadnjikrat. Naj še povem, da sta bili tudi dve Dušanovi sestri partizanki.

Na partizanski proslavi, ki je bila enaintridesetega julija v Ogencah, smo se spomnili tudi Dušana, mladega gimnazijca.

KARL ORAŽEM
Vinice 25
Sodražica

Vinko Železnikar- Medicinec

Odmev na »Boji Rašiške čete«, 15. številka TV 15

V začetku tega leta ste v TV 15 objavili sestavek, ki govori o bojih Rašiške čete. Med borci te čete je bil tudi Vinko Železnikar-Medicinec, doma iz Slovenj Gradca, ki je tragično padel v bitki na Kopačevem skednju. Zgodovinski krožek na Šolskem centru v Slovenj Gradcu je zbral pri svojcih in v Muzeju ljudske revolucije nekaj več podatkov o revolucionarni poti Vinka Železnikarja, ki je bil sprejet v KPJ leta 1937, padel pa je 31. oktobra 1941.

Delovni ljudje in mlada generacija v Mislinjski dolini premalo poznajo lik našega Medicinca in zato prosimo, da objavite ta naš sestavek:

Vinko Železnikar se je rodil v Slovenj Gradcu 17. decembra leta 1917. Rastel je v krogu zavedne slovenske družine. Njegov oče je bil zdravnik in primarij v slovenjegraški bolnišnici: velik narodnjak, ustanovitelj društva Sokol, pobudnik in organizator gradnje sokolskega doma, danes TVD Partizan v Slovenj Gradcu.

Po končani ljudski šoli v domačem kraju, je Vinko odšel v nižjo gimnazijo v Ptuj, kjer je živel njegov stric. Maturiral je na takratni višji gimnaziji v Mariboru.

Medicino je študiral v Zagrebu. Že v gimnazijskih in študentovskih letih se je družil in sodeloval z znanimi organizatorji našega narodnoosvobodilnega boja na Štajerskem in Koroškem (Vrunčem, Rôckom, Mravljakom, Žavcarjem, z bratoma Druškovič in drugimi).

Drago Druškovič se spominja, da je bil Vinko zelo dejaven v zagrebškem akademskem (slovenskem) klubu Triglav, ki je »v njegovem času« prešel docela na leve položaje. Bil je nekakšen povezovalni človek s hrvaškim akademskim klubom Svjetlost. »Aktivno je sodeloval tudi pri naših akcijah med počitnicami,« posebej ob velikem srečanju akademske mladine vseh treh dolin! To je bil čas, ko je bil fašizem in nacizem že na pohodu, ko je na Karavankah že strašil in rožljajal tretji rajh. Sodeloval je v narodnoobrambnih taborih, ki so jih organizirali študentje! V nacionalno ogroženih predelih Slovenije so bili le-ti znani kot drzna dejanja in moralna opora prebivalstvu.

Vinko je bil zavzet planinec, delal je v taborniški organizaciji. Bil je plezalec in alpinist. Vselej pa je tudi v teh organizacijah zagovarjal demokratične, leve težnje.

Že večletnega skojevca so ga sprejeli v KPJ leta 1937.

Ob napadu okupatorja na Jugoslavijo, se je Vinko vrnil v Slovenj Gradec, toda le za kratek čas. Vzel je očetov revolver in odšel. (Povedati je treba še, da so bili Železnikarjevi »na listi« za izselitev.) Po umiku iz Mislinjske doline, se je Vinko kot ilegalec zadrževal nekaj časa v Ljubljani, k partizanom je odšel sredi oktobra leta 1941. V Rašiški četi so ga poznali pod imenom Medicinec. Padel je v spopadu z Nemci na skednju pri Kopaču, tam nad Škofjo Loko, o čemer je pisal tudi TV 15.

JOŽE POTOČNIK,
mentor zgodovinskega krožka
v Šolskem centru Slovenj Gradec

Zahvala borcev iz Razbora

V naš kraj le redko pride kakšen višji funkcionar, zato smo bili tovariša Iva Majcna-Jova toliko bolj veseli

V Razboru smo se zbrali člani ZB NOV in imeli svojo konferenco. Ugotovili smo, da imamo še 82 članov in med temi precej ostarelih, starih več kot sedemdeset let. Sedanji se niso mogli udeležiti naše konference. Za predsednika ZB NOV Razbor smo ponovno izvolili Jožefa Pajenka, za tajnika pa Ferda Podstenška.

Ob tej priložnosti je prišel med nas tudi predsednik ZB NOV Slovenj Gradec, Ivo Majcen-Jovo, ki nam je pomagal in svetoval. Razborčani smo pač kmetje in v naš kraj le redko pride kakšen višji funkcionar, zato smo bili tovariša Majcna toliko bolj veseli.

Želimo si več takšnih ljudi, ki nam lahko svetujejo in pomagajo pri našem delu, pa bi se radi Ivu Majcnu-Jovu za obisk zahvalili tudi preko našega časopisa.

ŠTEFKA MELANŠEK,
Razbor
p. Podgorje pri Slovenj Gradcu

Člani ZB NOV Razbor pred spomenikom padlim borcem in aktivistov

Partizanski pomniki v Slovenski Benečiji

Po odkritju spomenika desetim padlim partizanom, ki je bilo 30. julija letos na pokopališču Sv. Štoblank – S. Volfango, ter preureditvi spomenika s postavitvijo dvojezičnega napisa trinajstim padlim slovenskim partizanom na pokopališču Št. Lenart Slovenov – S. Leonardo, ki je bilo 8. oktobra letos, je bil 26. novembra 1977 odkrit spomenik z dvojezičnim napisom in sicer štirinajstim padlim slovenskim in furlanskim partizanom na pokopališču S. Pavel pri Černetičih, občina Srednje – S. Paolo Cernetec Stregna. Odkritja spomenika so se, poleg predstavnikov VZPI-ANPI za videmsko pokrajino, udeležili tudi predstavniki ZB NOV in mladine iz Tolmina ter Ivan Renko, generalni konzul SFRJ v Trstu.

Akcija za urejanje še drugih partizanskih pomnikov v zamejstvu, posebno na področju, ki je bilo prizadeto pri lanskoletnem potresu, se nadaljuje, tako da bodo v letu 1978 urejeni še preostali spomeniki oziroma spominska obeležja padlim borcem v zamejstvu.

D. Ž.

Spomenik padlim slovenskim in furlanskim partizanom na pokopališču S. Pavel pri Černetičih, občina Srednje – S. Paolo Cernetec Stregna.

Neofašisti oskrunili spomenik NOB v Šempolaju

V Soboto, 3. decembra so italijanski neofašisti oskrunili spomenik padlim v Šempolaju – S. Pelagio. Ta ponovna teroristična akcija je med Slovenci in italijanskimi demokrati naletela na odločno in ogorčeno reagiranje. Občinski odbor občine Devin-Nabrežina, ki se je sestal naslednji dan, je pozval prebivalstvo, naj bo budno nad takimi provokacijami in s tem prepreči napade na obeležja našega boja in demokratične institucije. Isti dan je bil sklican občinski antifašistični odbor. Sestel se je tudi odbor sekcije VZPI-ANPI za občino Devin-Nabrežina ter sekcija KP Italije za Devin-Nabrežino. Odločnim protestom se je pridružilo tudi nabrežinsko prosvetno društvo »Igo Gruden«, o sramotnem dogodku pa je razpravljalo tudi pokrajinsko vodstvo VZPI-ANPI.

M. V.

Z 21. seje republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in VI

Novi zakon o civilnih invalidih vojne

Kaže, da bodo civilni invalidi vojne končno le dosegli, da se bodo njihove pravice zakonsko vsaj nekoliko izboljšale in razširile ter da bodo izenačeni s civilnimi invalidi vojne v drugih republikah in pokrajinah, za katerimi Slovenija zaostaja. Kmalu bo podpisan tudi medrepubliški sporazum o enotnem urejanju vprašanj civilnih invalidov vojne.

Že vse od sprejema zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov iz leta 1968 oziroma 1971 iz vrst teh kategorij prihajajo predlogi za boljšo ureditev položaja civilnih invalidov vojne ter za razširitev njihovih pravic in kroga upravičencev. Na tovariškem srečanju julija leta 1974 v Ljubljani so civilni invalidi vojne o tem sprejeli tudi posebno resolucijo in od takrat je njihovo vprašanje pogosto obravnavano. Republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov je marca letos izdelal osnutek zakona o civilnih invalidih vojne, ki ga je dal v obravnavo republiški konferenci SZDL Slovenije, republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, komisiji za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov pri izvršnem komiteju predsedstva ZK Slovenije, republiškem sekretariatu za pravosodje, organizacijo uprave in proračun ter skupnosti socialnega varstva SR Slovenije. Po dopolnitvi s pripombami sekretariata za zakonodajo izvršnega sveta skupščine SR Slovenije je bil osnutek zakona poslan vsem občinskim skupščinam in že prej naštetim republiškim družbenopolitičnim organizacijam, organom in skupnostim v razpravo. Strokovna služba republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov je v osnutek zakona vnesla dobljene pripombe in ga oktobra letos že tretjič poslala izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije, kjer je bil obravnavan v začetku novembra v odboru za družbeno dejavnost, ki je podprl predlog za izdajo zakona z osnutkom ter predlagal izvršnemu svetu, naj ga sprejme, ko bo usklajen še z nekaterimi pripombami sekretariata IS za zakonodajo. Odbor pa je hkrati opozoril, da so za izvajanje zakona potrebna mnogo večja denarna sredstva kot doslej, saj gre za povsem nov pristop in novo kvaliteto pri obravnavanju žrtev vojne, ter predlagal, da bi zakon uveljavljali postopoma. S tem predlogom se strinja tudi republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov ter zveza civilnih invalidov vojne in predlagata, da bi zakon o civilnih invalidih vojne čimprej sprejeli, s pripombo, da bi dve tretjini zakona uresničili prihodnje leto, ostali del pa leta 1979.

Republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov je na svoji 21. seji obravnaval tudi osnutek samoupravnega sporazuma o pravicah in obveznostih iz enotnega programa zdravstvenega varstva v SR Sloveniji, kjer je zajeto tudi popolno varstvo borcev NOV. Člani komiteja so soglašali s tem, da se sredstva za popolno varstvo borcev zagotavljajo na republiškem nivoju, s čimer bo za zdravstveno varstvo borčevske populacije enako poskrbljeno v vsej republiki. Še vedno pa ostaja odprto vprašanje, kdaj, kdo in koliko bo moral bolnik prispevati iz svojega žepa (tako imenovana participacija), v kakšni meri bo to prizadelo borce in katere kategorije. Člani so menili, da ni potrebno vseh borcev že načelno oprostiti doplačila, predvsem pa je treba zaščititi socialno šibke borce. Borci pa vsekakor pričakujejo, da nov način zdravstvenega varstva ne bo korak nazaj, ampak da bo z njim še bolje in popolno poskrbljeno za njihovo zdravje in možnosti vseh oblik zdravljenja (tudi klimatsko zdravljenje).

MILAN VOGEL

Naravno zdravilišče »Triglav« Mojstrana in njegova problematika

Delavci zdravilišča v Mojstrani nimamo možnosti, da bi se svobodno prilagodili novemu položaju, nihče pa nam ne zagotavlja osnovnega socialnega varstva.

V devetih mesecih poslovanja naravnega zdravilišča Triglav v Mojstrani smo opazili naslednje značilnosti: zmogljivosti zdravilišča so v nekaterih mesecih zasedene od 2 do 22 odstotkov, le v juliju, avgustu in septembru dosežejo 58 odstotkov letne realizacije. Dalje ugotavljamo, da se v zadnjih letih zmanjšuje število nočitev vojaških vojnih invalidov in prvoborcev. V devetih mesecih letos je bilo za 4 odstotke ali 447 nočitev manj, kot v enakem obdobju lani, čeprav smo prejeli enako število bolniških listov. Pri drugih gostih se je število nočitev povečalo za 27 odstotkov ali 1615 nočitev. Vojaški vojni invalidi so med skupnimi nočitvami zastopani z 58 odstotki. Ugotavljamo tudi, da se je v strukturi celotne realizacije zmanjšala udeležba osnovne dejavnosti zdravilišča (zdravljenje VVI in prvoborcev) za 6 odstotkov in predstavlja v devetih mesecih le še 55 odstotkov celotne realizacije, čeprav je realizacija pri vojaških vojnih invalidih in prvoborcih za 10 odstotkov večja kot v enakem obdobju lani. Vzroki za tako stanje so predvsem v neurejenosti

prostorov (C kategorija) in v majhnih možnostih za zabavo in razvedrilo v času slabega vremena.

Iz navedenih dejstev lahko ugotovimo, da kolektiv zdravilišča in ustanovitelj, mestni odbor ZZB NOV Ljubljana, nimata nobenega vpliva na zvečanje števila vojaških vojnih invalidov in prvoborcev za oddih v zdravilišču. Vsak VVI in prvoborec ima svoje želje, kdaj bi prišel na zdravljenje, zato prosijo za preložitve. To pa je tudi vzrok, da imamo neizkoriščene postelje celo v času sredi sezone. Pogodba namreč določa, da mora biti vsak VVI in prvoborec o času zdravljenja obveščen najmanj petnajst dni prej. Če rok iz neupravičenega vzroka zamudi, mu lahko zdravilišče zaračuna največ tri nočitve kot odškodnino, čeprav je zdravilišče oškodovano vsaj za dvajset penzionov. Menim, da je prav to neskladje glavni vzrok, da zdravilišče ne bo nikoli ekonomsko sposobno za lastni razvoj in modernizacijo. To pa mu še onemogoča status zdravstvene delovne organizacije, ki mu povzroča diskriminacijo pri najemanju bančniških posojil v primer-

javi z zdravilišči, ki se ukvarjajo z zdravstvenim turizmom. Še vedno je odprto tudi vprašanje, ali naj bo zdravilišče odprtega ali zaprtega tipa. Gostje in republiški komite za vprašanja borcev NOV in VVI se zavzemajo za zaprti tip zdravilišča, ustanovitelj, delovni kolektiv in krajevne organizacije pa želijo zdravilišče odprtega tipa, da bi lahko izkoristili tudi zimsko sezono, ko VVI ni na zdravljenju. Pri zagovornikih zdravilišča zaprtega značaja pa žal ni nikogar, ki bi zagotovil delavcem zdravilišča socialno varnost, ampak naj bi šlo v njihovo škodo in da v prihodnje pač ne bi več sklepali pogodbe o zdravljenju VVI. Nakazana dejstva kažejo, da smo na tem področju še daleč od zakona o združenem delu, ki govori o svobodni menjavi dela. Tudi naš kolektiv bi moral imeti možnost, da se svobodno prilagaja novemu položaju, torej svobodno odloča o vrsti in obsegu dejavnosti, o pogojih za opravljanje dejavnosti, o uporabnih ali o spremembi dejavnosti.

Ko smo letos od ustanovitelja zahtevali spremembo

statusa naše ustanove, ki naj bi bila zaradi ugodnejših kreditnih pogojev vključena v zdravstveni turizem, je ustanovitelj našo zahtevo zavrnil z obrazložitvijo, da bi tako borci izgubili še zadnji objekt. Taka odločitev vodi v propadanje zdravilišča, ker mu ne omogoča kakršno koli možnost lastnega napredka in razvoja. Naj še povem, da smo ustanovitelju zagotovili enake ugodnosti, kot jih ima sedaj.

Tudi če bo prišlo do novogradnje, po mojem mišljenju še vedno ni opravičilo, da ni bilo ničesar storjenega za adaptacijo objekta »Sonja Marinkovič« in to zaradi neprilagodljivosti danim možnostim, oziroma zaradi ne-realnih zahtev.

Prikazano stanje zdravilišča ne zagotavlja zaposlenim osnovnega socialnega varstva, niti ne nudi uslug na višini, na kateri bi moralo, zato menim, da bo potrebna o nadaljnji usodi zdravilišča sprejeti odločen sklep, s katerim bo zagotovljen nadaljnji obstoj ali pa ukinitve zdravilišča. Agonija traja že devet let.

STANISLAV PRETNAR
(upravnik)

Delovno in kritično

Za redno volilno skupščino ZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik, ki je bila prejšnji petek, lahko rečemo, da je bila zelo dobro pripravljena in obiskana, saj se je od devetinšestdesetih delegatov udeležilo kar petinšestdeset. Poleg tega je skupščini prisostvovalo še dvainštirideset gostov, med njimi predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, tovariš Janko Rudolf, predsednik mestnega odbora ZZB NOV Ljubljana, tovariš Rado Pehaček, predsedniki občinskih odborov ostalih štirih ljubljanskih občin ter številni predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine.

Poročilo o delu občinskega odbora in nekaterih njegovih komisij v zadnjem letu (poročilo o delu v celotnem mandatsnem obdobju ni bilo potrebno, ker so delo vsako leto sproti ocenjevali na letnih delovnih skupščinah) so delegati in gostje dobili že nekaj dni pred volilno konferenco, zato so se lahko za razpravo dobro pripravili. Samo delo borcev viške občine pa so že prej podrobneje obravnavali

na občinskih zborih v vseh sedemdesetih krajevnih združenjih borcev, v kateri je vključenih tudi osem sekcij vojaških invalidov, ter v osmih samostojnih združenjih vojaških invalidov. To pomeni, da je borčevsko problematiko lahko obravnavalo celotno članstvo, torej 4948 borcev in 853 vojaških invalidov.

Iz obsežnega predsedniškega poročila, v katerem je poleg pregleda dela nanizal tudi vrsto aktualnih vprašanj s področja borčevske zakonodaje, socialnega in zdravstvenega varstva, stanovanjske problematike itd., je razvidno, da so borci aktivno vključeni v vsa prizadevanja naše družbene skupnosti. Že občni zbori in krajevnih združenjih ZB so pokazali, da se člani borčevske organizacije polno zavedajo svoje odgovornosti pri nadaljnjem razvoju naše samoupravne socialistične skupnosti. Prav borci morajo biti še vedno v središču te dejavnosti, zato je vsako zapiranje v svoje vrste škodljivo in politično nesprejemljivo. To še toliko bolj, ker tudi sicer specifično borčevsko problematiko ne rešujejo borci sami, ampak vse

bolj prevzema skrb za njeno rešitev celotna družba.

Materialno stanje borcev in vojaških invalidov, je bilo ocenjeno, je v naši zakonodaji dobro urejeno, pojavljajo pa se vprašanja, ki jih ne more rešiti noben denar, to je tovarištvo, odnos do onemoglega, bolnega in osamljenega človeka, ki mu topla beseda pomeni veliko več kot vsak denar. Prav na tem področju bodo morali borci, z njimi pa tudi mladina in SZDL, veliko spremeniti in narediti, saj je zdravstveno stanje borcev in vojaških invalidov, ki so domovini največ žrtvovali, iz dneva v dan slabše.

Prav zdravstveno varstvo je tudi v razpravi bilo deležno največje kritike, saj je tudi za borce, za katere delujeta v viški občini dve splošni in ena zobozdravstvena ambulanta, prav na področju, kjer je pomoč družbe najpomembnejša, zelo slabo poskrbljeno, specialistično zdravljenje in zdravljenje v naravnih zdraviliščih pa je skoraj kritično. Tudi nov samoupravni sporazum o pravicah in obveznostih iz enotnega programa zdravstvene-

ga varstva v SR Sloveniji, ki je v javni razpravi, po mnenju razpravljalcev ne obeta zadovoljive rešitve, poleg tega pa napajati zdravstvo s participacijo iz žepa bolnega človeka pomeni razvrednotenje našega humanizma. Najprej mora zdravstvo narediti red v svojih vrstah in če denarja še vedno ne bo, je potrebna večja solidarnost, ki je med našimi ljudmi ne manjka (večji prispevek od osebnih dohodkov).

Tudi vprašanje invalidov, je bilo rečeno v diskusiji, še ni zadovoljivo rešeno, zato se vojaški invalidi zavzemajo za enotno zakonodajo na tem področju. »Res je, da smo z obljubami v naši družbi zelo radodarni, če pa čez čas pogledamo, kaj je bilo narejeno, vidimo, da je tega le za pest. Prav borci se moramo odločno boriti za skladnost obljub in njihovo uresničitev.«

Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik je na podlagi razprav na občinskih zbora borcev v krajevnih organizacijah pripravil tudi vrsto stališč in sklepov, ki bodo služili vsem organizacijam pri njihovem nadaljnjem delu.

MILAN VOGEL

V letu jubilejev naše partije in tovariša Tita so minulo soboto krajanje krajevne skupnosti Šenčur pri Kranju prvič praznovali krajevni praznik 10. decembra. To je dan, ko je bila 1941. leta v Šenčurju ustanovljena Kokrška četa. Ob tem praznovanju so poimenovali Dom Kokrške čete in odkrili spominsko obeležje 47 padlim borcem te čete.

Šenčur ima bogato revolucionarno preteklost. Krajanje pa so veliko storili za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij, žal pa so nekatere dogodke in dogajanja v preteklosti obravnavali morda le nekoliko preveč površno, saj kljub najboljši volji številna vprašanja vse do sedaj niso bila celovito rešena.

Da pa bi kar najbolje ohranili vsa najpomembnejša dogajanja iz naše nedavne revolucionarne preteklosti in spomin na žrtve NOB tega kraja in da bi praznovali krajevni praznik po res najpomembnejšem dogodku, so v Šenčurju nedolgo tega sprejeli več sklepov.

Nedvomno je ustanovitev Kokrške čete najpomembnejši dogodek ne samo za Šenčur, temveč tudi za Gorenjsko. Zato so sklenili, da bodo od letos naprej praznovali deseti december, kot krajevni praznik in ne več 26. julij, kot do sedaj in da po vojni zgrajeni združni dom, oziroma pred leti dograjen kulturni dom, poimenujejo v Dom Kokrške čete. Dom Kokrške čete bo tako najbolj nazorno ohranjal velik delež Šenčurja in okolice v NOB in hkrati ponazarjal nov čas. Poleg tega je bila prav na tem kraju, kjer danes stoji Dom Kokrške čete, že 1934. leta ustanovljena partijska organizacija. V Šenčurju so 24. oktobra

Šenčur, mesto z bogato revolucionarno tradicijo

1942. leta Nemci javno obesili domačina-prvoborca in borca Kokrške čete Janka Beleharja.

Kar 47 borcev Kokrške čete je med NOB žrtvovalo svoje življenje. Spominsko obeležje in Dom Kokrške čete je tako res pravi spomenik Kokrški četi in njenim borcem.

Tudi osnovno šolo v Šenčurju, ki nosi sedaj ime Stanka Mlakarja bodo preimenovali v šolo Janka in Stanka Mlakarja, bratov, prvoborcev in organizatorjev napredne mladine.

Enajst ulic v Šenčurju že nosi imena padlih borcev, prav v kratkem pa bodo poimenovali še šest ulic z imeni padlih borcev.

Revolucionarna preteklost Šenčurja sega daleč nazaj v predaprilske dni, ko se je v Šenčurju začela razvijati napredna politična dejavnost. Že 1934. leta je bila v Šenčurju ustanovljena partijska organizacija. Njen ustanovitelj je bil Janez Mlakar, pionir napredne politične dejavnosti, kovinarski delavec jeseniške železarne in član KPJ od 1920. leta.

V Šenčurju je bilo tudi več partijskih posveto-

vanj. Maja 1935. leta je bilo celo posvetovanje pomembnih gorenjskih komunistov iz Kranja, Jesenice, Tržiča in Šenčurja.

Za občinske volitve je že 1936. leta partijska organizacija v Šenčurju pripravila svojo listo delavcev, kmetov in obrtnikov in kljub izrednemu nasilju režima dobila na volitvah kar 76 glasov.

Istega leta so člani partijske organizacije, skupaj z drugimi delavci, sodelovali v stavki kranjskih tekstilnih delavcev. Krajanje Šenčurja so se takrat izkazali zlasti pri zbiranju hrane in druge pomoči stavkajočim delavcem, pri čemer je prišla še posebej do izraza velika povezanost in solidarnost delavcev s kmečkim prebivalstvom.

Pomemben vpliv in oporo so imeli člani partije zlasti v številnem in naprednem šenčurskem gasilskem društvu in v društvu kmečkih fantov in deklet v Vogljah.

Ob državnih volitvah 1938. leta je partijska organizacija v Šenčurju uspešno sodelovala v skupnem nastopu vseh naprednih in opozicijskih sil zoper klerikalni in fašistični režim. Na teh volitvah je lista združene opo-

zicije v Šenčurski občini dobila 115 glasov. V gozdu nad Šenčurjem je bilo istega leta večje ljudsko-frontno zborovanje, na katerem se je zbralo več kot sto ljudi, med njimi je bilo kar četrtino domačinov. Samo leto kasneje je bila v Šenčurju ustanovljena organizacija SKOJ.

Neposredno pred začetkom zadnje vojne je Janjo Mlakar, takratni sekretar SKOJ v Šenčurju, kot ključavničarski vajenec organiziral v vaješki šoli v Kranju protestno akcijo vajencev v Kranju za izboljšanje njihovih delovnih in življenjskih pogojev.

Krajanje Šenčurja so že ob sami okupaciji začeli organizirati zbirati orožje. Organizacije KP, SKOJ in OF so se še bolj okrepile in svojo dejavnost razširile tudi na sosednje vasi.

Že 22. julija 1941 je bil v Šenčurju, ob prisotnosti inštruktorja CK KPS Toma Brejca-Pavleta, sestanek članov KP in SKOJ o pripravi na oborožen upor, le tri dni pozneje pa so se v gozdu pod Šenčurjem zbrali na sestanku domači aktivisti.

Osmega in osemnajstega novembra 1941. leta je odšlo iz Šenčurja na Mo-

hor pet mladincev, ki so se pridružili borcem Cankarjevega bataljona. Janjo Mladar je padel 27. decembra 1941. leta v Poljanski dolini kot borec Cankarjevega bataljona. Janjo je bil tako prvi borec iz Šenčurja, ki je padel med NOB.

Po prvi julijski vstaji 1941. leta na Gorenjskem in po začetnih uspehih partizanov je začel okupator zbirati na Gorenjskem nove vojaške moči, da bi zatrl vstajo. Spricho krvavega terorja, velikih žrtev in neizkušnosti je okupatorju le delno uspelo zavreti vstajo, kajti zasejano uporniško seme je padlo na plodna tla. Že decembra 1941. leta so se borci Cankarjevega bataljona zbrali na desni strani Save in pripravili novo oboroženo vstajo na Gorenjskem. Ta decembrska vstaja je zajela predvsem Poljansko in Selško dolino, bohinjski in jeseniški kot ter kranjsko in kamniško okrožje.

Medtem ko je imela decembrska vstaja največji uspeh v Poljanski in Selški dolini ter v Bohinju in Gorjah, je bilo najtežje v šenčurski ravnini zaradi številnih okupatorjevih postojank, vendar je bilo prav tu nujno potrebno

ustanoviti partizansko enoto.

Že v začetku decembra 1942. leta je bil v Šenčurju sestanek vodilnih članov partijske in OF organizacije Šenčurja, ob prisotnosti Lojzeta Kebeta-Stefana in člana okrožnega komiteja KPS Kranj Staneta Bečana. Na sestanku so sprejeli sklep o ustanovitvi Kokrške čete. Sklenili so tudi, da v Šenčurju takoj ustanovijo partizansko enoto, ki bo med Tržičem, Šmarno goro in Kamnikom postala središče oboroženega upora, vezala nase določene okupatorjeve vojaške moči in tako razbremenjevala pritisk na Cankarjev bataljon na desni strani Save. Za komandirja čete je bil imenovan Stane Bečan.

Desetega decembra 1941. leta, rojstni dan Kokrške čete, je v gozdu na Planjavi stopilo v vrsto prvih pet borcev. Ob koncu meseca je četa štela že 25 borcev, večinoma domačinov iz Šenčurja in Vogelj ter sosednjih vasi. Tem so se pridružili še borci iz Kranja in Tržiča, februarja 1942. leta se je borcem Kokrške čete pridružilo še nekaj borcev Cankarjevega bataljona. Nastajanje Kokrške čete in njeno delovanje vse od ustanovitve pa do sredine marca 1942. leta je tesno povezano z dejavnostjo partijske in OF organizacije v Šenčurju. Aktivisti v Šenčurju so nenehno skrbeli za dotok novih borcev, zbirali hrano in obleko ter imeli s četo neprestano zvezo. Do konca marca 1942. leta se je Kokrški četi pridružilo še 25 novih borcev iz Šenčurja in okolice.

Od marca naprej se je Kokrška četa zadrževala v Udinem borštu in okolici Storžiča, kjer je ob ustanovitvi Kokrškega odreda (18. 6. 1942.) na Kališču pod Storžičem prerasla v njegov 11. Kokrški bataljon, ki je takrat štel 72 borcev.

F. Š.

V Šenčurju je na slovesnosti, ki je bila v soboto 11. decembra, spregovoril prebivalec, nekdanji borec in predstavnik kranjske občine vodja slovenske delegacije v zveznem zboru skupščine dr. Joža Vilfan. Po odkritju spominske plošče in podelitvi priznanj najzaslužnejšim prvoborcem pa se je zbranim predstavil s svojim bogatim programom Partizanski pevski zbor iz Ljubljane.

Foto: S. Teršek

Na to pot ob čudovitem sinjemodrem jezeru, po katerem se je podila jata gibkih jadrnic in čolnov – nekje v daljavi se zarišejo prve hiše manjšega mesta.

Oświęcim. Ime že samo po sebi vzbudi tesnobe občutke, človekove misli, ki so se še ravnokar ubadale s čudesmi narave, nehote preženeje mračne misli mračne preteklosti. Tu je torej ta zloglasni Oświęcim ali Auschwitz, o katerem sem toliko slišal že kot šolarček, mi je jelo rojiti po glavi, ko sva s prijateljem počasi drdrala proti mestecu in misli so mi bile v hipu polne vsakršne »učestnosti« o tem koncentracijskem taborišču.

Mračna taboriščna slika s plojama z grozljivimi stražnimi stolpi se kmalu dvignejo izraza vrste obcestnih kandelabrov, duh smrti zaveje celo do najinega avtomobila.

»Arbeit macht frei!«

Pri vstopu v taborišče ni posebnih težav. Resda je spričo množice turistov, ki je priromala semkaj domala z vseh koncev Evrope težko najti parkirni prostor, toda sam ogled taborišča – vsaj tako je kazalo na začetku – poteka docela rutinsko. Kako tudi ne bi, kajti taborišče si (po besedah uslužbenca ob vhodu) ogleda na dan tudi do 5000 turistov... Le-ti pridejo največ z avtobusi in lastnimi vozili, le manjše število pa se jih pripelje z vlaki. Seveda med njimi ne manjka tudi nekdanjih internirancev tega taborišča. Ti prihajajo semkaj, da znova obude spomin na strahote, ki so jih pred tremi desetletji in več doživljali v tem taborišču in počaste spomin na tovariše, ki jim ni bilo dano, da uzro luč svobode. Veliko je tudi mladih. Na njih je, da izročilo polpretekle tragedije prenesejo na prihodnje rodove in tako poskrbe za njegovo kontinuiteto, menijo prizadeti iz druge svetovne vojne, pri čemer opozarjajo na prisego, ki so je dali neposredno ob zlomu nacizma.

Pri vhodu v osrednji – muzejski del taborišča nas pozdravi vijugav, od časa že nekoliko počrnel napis – »Arbeit macht frei!« Kot veličastna življenjska parola se boči nad širokimi taboriščnimi vrati in že na samem začetku opozarja obiskovalce na neverjetno zablodo »upravitelcev« taborišča. Komu je bila namenjena ta kruta laž, se vpraša prenekdo – množicam nemočnih internirancev, ki jim je bil »Arbeit« v taborišču le mučna prisila, podaljševanje trpljenja? Ali pa morda stražnikom SS,

Nacistično koncentracijsko taborišče Auschwitz 32 let po osvoboditvi

V tovarni smrti

Toplo, skorajda pretoplo je sijalo sonce tega dne nad prostranimi polji spodnje Šlezije. Na nebu skorajda ni bilo oblaka in koprena poletne sopare je migetala nad razmehčano cesto kot mavrica na razvedrenem nebu. Tu in tam so se sredi polj dvigale manjše hiše, obdane s sadovnjaki ali žitnimi polji in redke vasice panonskega tipa so prijetno razbijale morečo enoličnost neskončne ravnine.

ki jim je bil edini evangelij Himmlerjeva »doktrina« o novodobnem viteškem redu, ki naj bi v obliki posebnosti izurjene vojaške elite »očistil« v vzvišeni arijski rasi tuje elemente... »Odgovor na to je dala zgodovina. Potem dolga pot skozi taborišče. Skupine turistov se disciplinirano porazgube med očrnelimi barakami z lesenimi stražnimi stolpi in zastrtimi okni – še malo pa so že sredi taborišča. Njihovi vodiči neustrahovano razlagajo pomen grozljivih ostankov preteklosti, ki zevajo z leve in desne, si brišejo potno čelo in opozarjajo na napise na posameznih relikvih. In vso to množico mrkih poslopij, lesenih in zidanih z grozljivimi stolpi resnično vzbujajo grozo v človeku. So morali tu res živeti ljudje? se vpraša marsikdo. Vse naokoli pa reži visoka ograja, ki v obliki dveh vrst bočeže žice in vmesnega pasu zrahljane zemlje še pospešuje klavstrofobične občutke obiskovalcev. Ta ograja je bila v času »obratovanja« taborišča tudi pod visoko napetostjo, tako da je bila misel na beg (komur je sploh prišla!) enaka misli na gotovo smrt.

V skladišču človeških las

Najhujši prizori pa se ponudijo šele znotraj barak. Tu so na vpogled nekdanji »pripomočki«, ki so jih uporabljali esesovci pri svojem »delu« v taborišču in osnovno imetje ter potrebščine internirancev. V enem izmed blokov je videti celo kup človeških las – deloma predelanih v platno. Ta neverjetni nacistični »izum« zgovorno priča, na kakšne načine so nacisti vse izkoriščali svoje žrtve in kako skrajno obsedena je bila njihova politika izkoriščevanja. Zopet v drugem prostoru pa je moč videti skozi debelo steklo pravcato goro protet, očal in obutve, pa kovčkov, ki so jih interniranci prinesli s seboj, a ki se nikoli niso vrnili domov. Tu je tudi miniaturna maketa krematorijske-

ga sistema ob polnem »obratovanju«, pa kup izpraznjenih škatel plina ciklon B, s katerim so množično zaplinjevali internirance ter fotografije grozljivih povečav, ki prikazujejo nepopisno trpljenje v taborišču. Ta tu na primer prikazuje selekcijo internirancev ob prihodu transporta v taborišče, od katere so imeli mnogi le korak do smrti, druga poleg obup in nemoč matere, ki ji hočejo iztrgati dete... Brez besed si ogledujejo skupine obiskovalcev vso to zbirko strahot in v slehernem kotičku teh mračnih prostorov je čutiti globoko pieteto do vseh, ki so tu pustili svoja življenja.

Pot nas pelje tudi v jugoslovanski muzejski prostor. Tudi tu so velikofornatne slike, dokumenti, zmrzljena trupla, corpus delicti... Vmes pa oglasi in objave okupacijskih oblasti ter rdeča, s prosto roko napisana parola »Smrt fašizmu – sloboda narodu!«

Blok smrti

Počasi se oči privadijo na grozljive prizore v tej tovarni smrti. Prvi šok je mimo, čustva zdaj le še otopelo spremljajo vso to zbirko strahot.

In naposled ogled bloka št. 11 – bloka smrti. V dolgem temačnem hodniku nas že koj ob vstopu pozdravi vrsta fotografij internirank, ki so končale v tem bloku, posnetih neposredno ob konfinaciji. Z neprikritim sočutjem začnem prebirati njihova imena na robu slik in pri prenekateri mi silijo solze v oči. Kako otožno zrejo nekatere med njimi s teh sten, videti je, da pred tem niso nikdar skusile bridkosti taboriščne bede. Zopet drugim – in teh ni ravno malo – pa se zrcali v globoko vdrtih očeh trpko malodušje ali topi fatalizem, ki jim ga je vtišnilo srečanje s trpljenjem v taborišču. In tik pri vhodu je »urad«, kjer so nacisti odločali o usodi (preživelih) internirancev. V tem prostoru je »po-

potrebi« zasedalo naglo sodišče, pred katerega so vodili internirance, ki so bili »osumljeni«, da so zagrešili taka ali drugačna »kazniva dejanja« zoper zakone tretjega rajha. Pozorno si ogledujem »pisarniške potrebščine«, ki jih je uporabljal ta krvavi tribunal in ki so ohranjene v svoji prvotni obliki in na trenutek se mi zazdi, kakor da se je tu kolo časa resnično zasukalo nekaj desetletij nazaj.

Za široko pisalno mizo sedi skupina uniformiranih mož in se pomenljivo pomenkuje med seboj. Ne vem o čem, toda z njihovih obrazov je brati, da o hudičevu važnih zadevah. Potem se iz njihove srede dvigne visoka, robustna postava – predsednik sodišča – in prgišče jedkih »pozdravnih« besed se vsuje po prostoru. Z utečenimi frazami pohvali dosedanje delo sodišča, nato pa s privajeno kretljivo namigne stražniku SS, da pripelje »obtoženec«. Predstavniki gestapa iz Katowic pokliče prvo ime. Stražnik SS ga ponovi »uslužbencu«, ki je v drugi sobi z »osumljenimi« interniranci in iz množice zmrzlih, sestradanih teles izstopi prvi »obtoženec«. Njegovo do kosti izžeto telo priča, kakšno je bilo njegovo življenje v taborišču do tega trenutka in njegov plaht pogled razodeva strah pred usodo, ki se tu imenuje smrt. Ni še napolnil niti petnajst let, zato je njegov strah še toliko večji.

»Kot rezultat preiskav državne policije, ste bili s svojim delovanjem zoper zakone nemškega rajha prepoznani za krivega in... naglo sodišče ter urad državne policije v Kattowitzah sta vas obsojila na smrt«, iznenada kot strela udari izza mize, da celo stražarjem zagomazijo mravljinici po hrbtu.

Deček se strese kot bi nanj položili nevidno breme. Njegove oči se proseče zazrejo v mrko pošast za omizjem, begajo skozi okno, skozi katerega lije svetloba in zopet obvisi na brezčutnem krvniku pred njim.

»Imaš mater?« se nato zasliši izza mize.

»Imam«, komaj slišno dahne deček in v očeh se mu zalesketajo solze.

»Se bojiš smrti?« se ledeni glas hip nato vnovič zareže vanj. Deček ne odgovori, besede mu ne gredo več z jezika. Le povese pogled in po licih se mu uderejo solze.

»Danes boš ustreljen!« slednjič bruhne iz pošasti in oči se ji zalesketajo v nasladi brezmejnega sadižma. Nato se v pričakovanju nespornega soglasja obrne na levo in desno k drugim članom naglega sodišča in burka je končana...

Tožba, milost in upanje v zraku je presahnilo. Memento mori se je zgrnil nad drobno postavico, ki ni imela na vesti nič drugega, kot košček kruha iz skladišča, da bi si malce potešila glad, zdaj pa so ji ti »nadjudje« odurnih obrazov sodili kot največjemu zločincu. Smrt, neizbežna smrt. S sten pa zlobno režita mrki podobi Hitlerja in Himmlerja – »stvarnika novega reda...«

Tej obsodbi potem sledi druga in nato tretja in tako naprej in nobena ne traja dlje kot minuto. Veliko »dela« imajo še opraviti krvniki tega dne, zato jim je čas dragocen. Potem bodo obtožene odpeljali na dvorišče in jih pokosili s strojnico.

V podružnici Birkenau-Brzezinka

Na zemljo je že legal mrak, ko sva prispela s prijateljem v bližnjo podružnico Auschwitza, Birkenau. Mračno pročelje tega taborišča se je kot orjaška podmornica pogrezalo v neprodorni tanci noči in nekje v daljavi so zalajali psi. Privoščiva si le bežen pogled skozi široka vhodna vrata, za kaj več tega dne že ni več časa. Prehitela naju je noč.

Potem se ne meneč za morebitne »strahove« in »duhove« iz taborišča uta-

boriva le nekaj deset metrov od temačnih zidov in v hipu zaspiva.

Naslednje jutro pa sva že navsezgodaj na nogah. Ne zato, ker bi se nama tako strašansko mudilo v taborišču, pač pa zato, ker naju je zmotil dež. Že prejšnje popoldne se je nekajkrat ulilo na Auschwitz, a naju tedaj v zaprtih prostorih to ni posebno motilo. Zdaj pa sva se morala hočeš nočeš primer- no okomotati v dežne plašče in je s prvim svitom mahitati v taborišče.

Birkenau (ali po poljsko Brzezinka) na zunaj kaj malo spominja na Auschwitz. Po površini je kar nekajkrat večji od matičnega taborišča (po dolžini meri kar dva kilometra), pa tudi sistem taboriščnih objektov je tu povsem drugače razporejen. Namesto dveh krematorijev, kolikor jih je v Auschwitzu, jih je tukaj kar pet (čeprav porušeni), da o številu barak in stražnih stolpov ne govorim. Barake so resda večidel že podrti – namesto njih so ostali le ogoleli dimniki, ki nemo pričajo o svoji neslavni preteklosti.

Pot do mednarodnega spomenika žrtvam nacizma, ki je na drugi strani taborišča, se zdi kakor pot skozi neskončno močvaro. Po vsej njeni dolžini so posejane neštete blatne mlakuže, ki jih je zapustil dež in potočki brozge brizgajo izpod nog. A vendar: tudi tu človek ne more ostati ravnodušen. Od vsepovsod veje duh smrti – človekove misli se zopet zapredajo v nepojasnjeno tesnobo. To tem bolj, ker se tu poleg grozljivih barak srečuje tudi z ogromnimi razsežnostmi in s še večjo količino bočeže žice ter stražnih stolpov. Čudna tesnoba ga spremlja tudi na poti skozi ohranjene lesenjače z lesenimi pogradi, med ostanki plinskih celic in krematorijev in še celo pri monumentalnem spomeniku žrtvam nacizma. Da pa je tesnoba še večja, neskončno taborišče preplavlja gosta megla – kužni ostanek nedavnega dežja.

Precej truda je bilo treba, da sva se izvlekla iz teh ostankov nekdanjega človeškega pekla. Oči zdaj le še topo tipajo po grozljivi pokrajini, videle so dovolj živih spominov na gorje, ki je nekdanj vladalo na tem prostoru. Bilo je to gorje v obliki človeških zveri s kljukastimi križi, plinskih celic in krematorijev, bilo je gorje, ki ga je zanetilo sovraštvo in sadizem človeka. – S trpkimi občutki zapuščava taborišče. Pred nama se zopet odpre prijazna poljska pokrajina z ličnimi hišami in žitnimi polji in sonce zopet veselo sije na nebu. Toda tam zadaj ostaja mračno koncentracijsko taborišče, ostaja smrt štirih milijonov ljudi, ki že dolga desetletja ne vidijo več sonca.

BRANKO VRHOVEC

Reševanje brkinskih Kozjan

Predstavniki teh odborov so se na pobudo odbora Istrskega odreda 19. novembra sestali na Kozjanah z nekaterimi vaščani in delegati krajevne skupnosti, da bi se na kraju samem pogovorili o možnostih za reševanje ene izmed najbolj ogroženih slovenskih partizanskih vasi pred izumrtjem in v ta namen uskladili svoja prizadevanja.

V kako kritičnem stanju je vas, najbolje kažejo dejstva, da je velika večina hiš v ruševinah, število v vasi še živečih prebivalcev pa je v letih 1948–1977 padlo od 179 na okoli 25 (večina je starejših kot 50 let!). In nikjer ni nobene nove hiše, pa tudi pripravljenega gradbenega materiala, ki daje značilno podobo sodobne rasti malodane vsem slovenskim krajem, ni mogoče uzreti.

S sestankom, sklicanim v Firmovi (Fimčevi) hiši, so Kozjane doživele po letu 1953, ko je bil kot poslednji pomembni družbenopolitični dogodek v vasi odkrit spomenik padlim borcem Brkinske čete, spet svoj veliki in, če bodo obveznosti uresničene, za vas tudi zgodovinski dan, saj so udeleženci sestanka soglasno ugotovili:

da so začeli s spremenjenimi odnosi širše slovenske skupnosti, ki se do Brkinov uveljavljajo šele po letu 1974, zato ti Kozjanom še niso mogli prineesti ugodnih rezultatov, vendarle postopno odpadati tudi nekateri razlogi, ki so povzročali izumiranje brkinskih partizanskih vasi, saj je bilo po 25 letih končno vendarle prekinjeno opuščanje naložb, pomembnih za njihov gospodarski napredek, pristojni dejavniki so končno pristopili k širšemu, čeprav še ne zadosti intenzivnemu, organiziranemu prizadevanju za preprečitev kmetijstva, odločene pa so začeli reševati tudi problem brkinskega cestnega in vodovodnega omrežja. Vendar pa Brkine še bremenijo na teh področjih najmanj petletna zamuda, povzročena 1971. leta v republiški skupščini SRS z zavrnitvijo njihove vključitve med nezadostno razvita območja.

Druga, še bolj zanimiva ugotovitev razprave je bila, da so načrti odgovornih občinskih in medobčinskih dejavnikov za prihodnje leto bolj vzpodbudni, kot so bili v prejšnjem, saj sta občinski skupščini v Ilirski Bistrici in Sežani (prav bi bilo, da bi se jim pridružila tudi postojnska, ki se brani s trditvijo, da ji pripada le ena brkinska vas – Suhorje) zagotovili, da bosta v letu 1978 – za 35. obletnico kapitulacije fašistične Italije in splošnega ljudskega odpora na Primorskem – končno le asfaltirali brkinsko Slemenško cesto v celi njeni dolžini več kot 30 km od Završka do Harij. To je edini učinkoviti ukrep za njeno funkcionalno uveljavitev in ohranitev.

Skupščina občine Sežana pa je še obljubila, da bo

V TV-15 sem objavil 24. februarja letos članek z naslovom Umirajoče brkinske Kozjane, ki je vzbudil v naslednjih številkah širšo zavzeto razpravo, pa tudi žolčne reakcije, hkrati pa izzval zlasti med bivšimi borci in aktivisti resna razmišljanja o tem, kako rešiti vas pred popolnim propadom. Za rešitev problema so se zavzeli zlasti v odborih aktivistov južno primorskega okrožja, Brkinske čete, Istrskega odreda in občinske konference SZDL Sežana. In prav ta zavzetost me ne le prepričuje, da trud ni bil zaman, pač pa me tudi vzpodbuja, da seznanim širšo javnost z njo.

v letu 1978 s sodelovanjem mladinskih delovnih brigad in enot JLA na novo zgradila tudi 3 km dolg cestni odsek, ki bo povezal Kozjane s sosednjimi Tatrami in jih s tem priključila na Slemenško cesto. Sočasno pa bodo poskrbeli tudi za popravilo 6 km dolge kolovozne poti, ki vodi iz Kozjan proti Bibcu na cesto Il. Bistrica–Divača.

Modernizacija Slemenške ceste in ugodnejša cestna povezava Kozjan z njo bosta, kot so poudarili mnogi udeleženci seje, skupaj z drugimi gospodarskimi ukrepi nadvomno izboljšali življenjske pogoje na Kozjanah, čeprav je hkrati tudi res, da tridesetletne zamude žal ne bo mogoče kar tako odpraviti. V razpravah in pojasnjevanju programskih nalog, namenjenih reševanju Kozjan, ki sta jih navzočim obrazložila predsednik odbora IO M. Remec in predsednik občinske konference SZDL tov. Jože Korošec, je bila izražena tudi trpka dovtipna ugotovitev, da Kozjane sicer res niso doživele v zadnjih petih letih

geološkega potresa, ki je bil razlog za takojšnjo in učinkovito pomoč slovenske skupnosti Kozjanskemu in Posočju, pač pa so bile med NOB deležne »privilegija«, da so jih sovražniki trikrat požgali (13. 3. in 6. 10. 1943 ter 14. 9. 1944.), potem pa jih je nepretrgan socialno-ekonomski »potres«, ki je neizogibno sledil iz gospodarske zapostavljenosti Brkinov, neusmiljeno rušil do danes, ker so bili in so v danih razmerah še vedno v njih možni le podpovprečni življenjski pogoji.

Da bi ta regresivni socialno-ekonomski proces končno odpravili ali pa njegovo delovanje vsaj odločno omejili, so si navzoči zastavili v razpravi pa tudi po končani seji še vrsto zanimivih vprašanj, med katerimi zasluži prav gotovo v tej vzročni zvezi največjo pozornost malodane do solz ganljivi problem:

KAJ BODO LAHKO ZA KOZJANE STORILI BIVŠI BORCI IN AKTIVISTI, KI SO V VEČINI ŽE OSTARELI, ZAVE-

DAJO PA SE, DA SO JIM KOZLEVCI TUDI MED NAJHUJŠIM NACI-FASHISTIČNIM TERORJEM TAKO GOSTOLJUBNO ODPIRALI SVOJE HIŠE IN DELILI Z NJIMI TUDI POSLEDNJE GRIŽLJAJE KRUHA?

Delni odgovor na vprašanje bo znan šelele konec 1978. leta.

Če povzamemo najpomembnejše predloge in misli iz programskih govorov tov. M. Remca, J. Korošca in Anice Škrjanc-Tasič ter vsebinsko bogate razprave nekaterih udeležencev, ki je tekla o Kozjanskem problemu v doslej edinstvenem optimističnem in mnogo obetajočem ozračju, lahko ugotovimo in opredelimo, da so udeleženci sprejeli zlasti naslednje pomembnejše obveznosti:

1. da bodo v letu 1978 ob zaključku del na Slemenški cesti organizirali na Kozjanah proslavo v počastitev 35. obletnice italijanske kapitalucije in splošnega ljudskega upora na Primorskem. Na tej proslavi bodo organizirali srečanje borcev Brkinske čete, Istrskega odreda,

Komande Istrskega vojnega področja s področnimi komandami mest in čet VOS, oz. V. bataljona VDV – torej vseh enot, ki so trajneje delovale na brkinsko-istrskem območju.

To srečanje naj ne bi bilo namenjeno le proslavljanju zmage in obujanju trdne medvojne vere v nerazrušljivo enotnost borcev in ljudstva, pač pa predvsem vzpodbujanju upanja v lepšo in srečnejšo prihodnost tudi v Brkinah, kjer so ljudje tako ogromno žrtvovali za našo zmago, doslej pa bili deležni relativno skromnih dosežkov bujnega povojnega napredka.

2. Da bi lahko uspešno pripravili vse potrebno za proslavo in reševanje Kozjan, sta bila ustanovljena pri občinski konferenci SZDL v Sežani poseben koordinacijski odbor in delovni odbor krajevne skupnosti in vaščanov.

3. Tovarišica Anica Škrjanc-Tasič je obvestila udeležence sestanka, da je Republiški odbor RKS sprejel predlog obč. odbora RKS Sežana, da bo nje-

gova posebna delovna enota v akciji za urejanje zdravstveno-higienskih pogojev življenja v naših vasesh v letu 1978 reševala sanitarno higijenske razmere na Kozjanah v Brkinah.

4. Odbori partizanskih enot, ki so delovale na brkinskem območju, naj pozovejo bivše borce teh enot, da se vključijo v delovne akcije za pomoč vaščanom Kozjan, da bi jim pomagali reševati najnujnejše probleme vasi in jo s tem ohranili živo in aktivno, kot je bila le malokatera med NOB v Sloveniji. Hkrati pa naj bi odbori partizanskih enot uskladili s to akcijo tudi vse druge že prej programirane aktivnosti v letu 1978, kot npr. morebitno odkrivanje spominskih obležij padlim borcem ipd.

5. Glede na to, da so Kozjane blizu predzgodovinskega gradišča, ki je bilo na koti 628 (Grad) in so najstarejše slovensko naselje v tem delu Brkinov ter imajo ohranjene tudi zelo stare in zanimive oblike brkinske kmečke arhitekture, vaščani pa so odigrali med NOB izredno pomembno vlogo, sedaj pa je vas skoraj prazna, predlaga pripravljalni odbor, naj bi v vasi odkopili nekaj ali vsaj eno kmečko hišo in jo s sodelovanjem pristojnih strokovnjakov iz pokrajinskih ter republiških muzejev preuredili v zgodovinski spomenik. O zgodovinski vlogi in pomenu vasi pa naj bi se zbralo točne podatke in napisalo brošuro, kar bi imelo velik pomen za uk doraščajoče mladine in razvoj kmečkega turizma v Brkinah, kjer ima izredno ugodne pogoje, vendar ni bilo za njegovo uveljavitev storjenega še skoraj nič.

6. Občinsko Komunalno pojetje bo med urejanjem vaških poti priskočilo vaščanom na pomoč z buldožerjem in jim pomagalo tudi pri urejanju poljskih poti, reševanju morebitnih vodovodnih ali kanalizacijskih problemov.

7. Delovni odbor krajevne skupnosti in vaščanov naj se čimprej sestane, izdela svoj podroben delovni program in pozove vse vaščane, živeče doma in drugod k sodelovanju, da ne bi zamudili tako pomembne in morda zadnje realne možnosti za reševanje vasi.

8. Ob koncu delovne seje so navzoči sprejeli predlog predsednika krajevne skupnosti, naj bi predlagali pristojnim organom, da bi se odslej misliška 4-razredna osnovna šola poimenovala po pokojnem borcu Albinu Vatovcu, doma iz Vatovelj.

Delovni sestanek je bil končan v enotnem in neomajnem prepričanju udeležencev, da je treba odločno v akcijo za pomoč Kozlevcem pri reševanju njihove vasi, kajti takšna pomoč ni le moralna obveznost, pač pa tudi vprašanje časti bivših borcev, na katero bi se mogli v prihodnje v različne namene sklicevati.

Tatre po drugem požigu 14. 9. 1944

MAKS ZADNIK

V Mestnem domu na Krekovem trgu 8 je bila 8. decembra letos slovesnost: **PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR LJUBLJANA** je dobil svoje, nove prostore

»Delite naše veselje z nami!«

Da je pesem lahko učinkovita v uresničevanju revolucionarnih ciljev, je bilo potrjeno že v vseh dosedanjih revolucijah in nič drugače ni bilo v naši, jugoslovanski socialistični revoluciji! Tako je bilo tudi v narodnoosvobodilnem boju, ko je bila partizanska borbena pesem tista, ki je v teh usodnih dneh bodrila borce na položajih, ranjencem v bolnišnicah lajšala bolečino in dvigala narodov upor, mu dajala moč vztrajati, upati... ko je bil v vasi Planina, na pobočju legendarnega Roga, 20. april 1944 zapisan kot rojstni dan Partizanskega pevskega zbora Ljubljana.

Spomini se vrste. Slavnost jih še bolj budi. Med njimi je tudi 21. maj 1944, ko so imeli naši partizanski pevci svoj prvi večji javni nastop. Vodil jih je prof. Karel Pahor. Takrat so v Semiču, na spominski slovesnosti ob obletnici smrti Toneta Tomšiča in vseh padlih v narodnoosvobodilnem boju, zadonele pesmi »Komandant Stane«, »Na juriš«, »Nov cvet«, »Pozdravi«. Deset jih je bilo, deset borbenih pesmi.

Radovan Gobec:
»Slavnostna razburjenost je to!«

Vidna vznemirjenost v tem lepem trenutku, ko Partizanski pevski zbor Ljubljana odpira svoje, nove prostore, je kot nalezljiva. Vseh, ki smo se ta dan zbrali, se je lotila. »Ne bodi tako živčen,« slišim tovariški nasvet, namenjen prof. Radovanu Gobcu. »Slavnostna razburjenost je to!« odgovori vodja zbora, znani partizanski skladatelj in zaslužni mož za glasbeno pevsko umetnost na Slovenskem, kot ga v uvodnih besedah tiskovne konference predstavi Franci Kolar, predsednik izvršnega odbora Partizanskega pevskega zbora Ljubljana.

Beseda steče. In po vsem, kar zvemo, kdo bi se še čudil razigranemu razpoloženju, nekoliko nenavadnem za prekaljene borce – invalide, ki še vedno tvorijo jedro tega pevskega zbora! Domovali so tu in tam, pa samo enkrat so imeli svoje prostore. Tam na Komenskega ulici 7 je bilo, kjer je dom družbenopolitičnih organizacij. Potem so vadili v Beethovnovi ulici 10, kjer jim je pred dvema leti novo vseljeno ustavno sodišče skorajda brez pojasnila odpovedalo gostoljubje. Pod zasilno streho, ki jim jo je ljubeznivo odstopilo Gospodarsko razstavišče, so bili devetnajst mesecev. In zdaj? Izvršni svet Skupščine SRS, Skupščina mesta Ljubljane, skupno s samoupravnimi stanovanskimi skupnostima mesta in občine Ljubljana-Center, ter

Ljubljanska kulturna skupnost, so zboru omogočile pridobitev, preureditev in opremo novih prostorov, ki merijo sto petdeset kvadratnih metrov. Povedati je treba, da delovanje zbora omogočajo: Ljubljanska kulturna skupnost in Zveza kulturnih organizacij, Skupščina mesta Ljubljane in republiški odbor ZZB NOV Slovenije (slednjemu se je tovariš Kolar, imenoma tudi predsedniku Janku Rudolfu in sekretarju Tonetu Turnherju, še posebno toplo zahvalil!) in da del dohodkov zbor pridobiva sam, Kulturna skupnost Slovenije in še druge skupnosti pa prispevajo zboru del sredstev za plačilo stroškov gostovanj zunaj Slovenije in v tujini.

Z ureditvijo bivalnih prostorov je Partizanski pevski zbor Ljubljana prav gotovo odpravil enega izmed najbolj perečih vprašanj, kako doseči večjo in vrednostnejšo rast zbora ter s tem zagotoviti tradicijo širjenja partizanske, revolucionarne pesmi. Gre za tradicijo zbora, ki se ponaša z več kot tisoč nastopi, doma in v tujini, predvsem v Ljubljani, ki je posnel štirinajst plošč partizanskih pesmi in ki je nosilec vrste visokih odlikovanj in priznanj, tudi »Reda zaslug za narod z zlato zvezdo« in »Reda bratstva in enotnosti z zlatim vencem«, s katerima ga je ob petindvajsetletnici odlikoval predsednik Tito.

»Pridobili smo že pomolčanega dirigenta, odpirajo se možnosti deljenega študija in bliže smo uresničitvi želje, da bi ustanovili deški zbor, ki bi ga vzgojili v naslednika, nadaljevalca našega dela,« pove, poln želja in načrtov, prof. Radovan Gobec, že od leta 1953 vodja Partizanskega pevskega zbora Ljubljana.

»Morda tudi ženski zbor, kdo ve!«

Naj pridenemo, da so to (ne glede na nove prostore in neprimerljive ugodnejše pogoje dela, kot jih pozna ta zbor!) veliki načrti, ki bodo terjali dosti truda, samoodpovedovanja.

Iz albuma spominov Partizanskega pevskega zbora Ljubljana

Pevci Partizanskega pevskega zbora Ljubljana so namreč čisti amaterji, pevski ljubitelji. Tako so, na primer, leta 1976 »dali« zboru na voljo 107 dni, kar pomeni, da so mu bili na razpolago vsak tretji dan, letos pa se bo ta številka povzpela na 125 dni. K že zapisanim načrtom dodamo, da se bo zbor aprila 1978 predstavil s samostojnim koncertom partizanske umetne pesmi v Ljubljani in da načrtujejo za leto 1979, ko bodo praznovali svojih petintrideset let, veliko manifestacijo partizanske, revolucionarne pesmi.

Dušan Perme:
»Kdo bi ne bil vesel!«

Za besedo prosim Dušana Permeta, enega izmed prvih pevcev Partizanskega pevskega zbora Ljubljana, nosilca partizanske spomenice.

»Kdo bi ne bil vesel!« pravi. »Če se spomnim, v kakšnih pogojih smo že vse delali. Ne le med vojno! V prvih mesecih svobode je bila to majhna pisarna, brez stolov. Da ne govorim o zadnjih dveh letih, ko smo bili tako rekoč na cesti... Prepevali smo v plaščih, tako je bilo hladno in dostikrat smo se vprašali, če nas ta družba sploh potrebuje.« Spominja se Druge grupe odredov, svoje prve partizanske enote. Pa bitke na Jančah in dvanajstih dni bojev okrog Muljave. Govoriva o drugem bataljonu Šerčerjeve brigade, kjer je prepeval v zboru desetih, dvanajstih pevcev, ki ga je vodil Nino Strle. »S pesmijo je bilo nekako laže,« se nasmeje. Kot Šerčerjevec je bil tudi ranjen. Spomni se Furlana, enega izmed najboljših tenoristov partizanskega pevskega zbora, katerega član je od maja 1944. »Kot slavček je pel. Hudo je bil ranjen in pokopali smo ga v Semiču.« Še hodijo na njegov grob, mu zapoje.

»Boste še peli?« vprašam.

»Če mi bo le glas rabil. Do petintridesete obletni-

ce prav gotovo. Stikov z zborom ne bom, vsaj tako mislim, nikoli prekinil. Predolgo smo bili skupaj, da bi se človek kar tako poslovil.« To je tista navezanost, stkana v dobrem in hudem, pa rojena v najslavnejših dneh naše domovine, ki jo je čutiti v sleherni peti pesmi Partizanskega pevskega zbora Ljubljana, zaznani tudi tega decembrskega dne v ljubljanskem mestnem domu.

Franci Kolar:
»Hudo nam je bilo, ko smo ostali na cesti!«

»Delite naše veselje z nami!« je misel Francija Kolarja, s katero prične sklepni del prireditve.

V slavnostnem nagovoru se predsednik izvršnega odbora Partizanskega pevskega zbora Ljubljana zahvali vsem, ki so omogočili ta dan. Skrbno in počasi izbira besede. Da bi koga ne pozabil! »Naša pesem bo vedno napredna, peta iz srca in, kolikor je pač v naši moči, tudi umetniško spodobna,« je obljuba, podčrtano zapisana v beležnici, in že so tu »Hej, brigade«, s katero sklenemo, vsi skupaj, uradni del otvoritve doma partizanskega pevskega zbora sredi Ljubljane.

»Hudo nam je bilo, ko smo ostali na cesti!« pa so besede, izrečene tudi v slavnostnem nagovoru in prihranjene za konec tega zapisa.

Z njimi ne želimo kvariti prazničnega razpoloženja. Ne! Zapisali smo jih v imenu lepšega življenja partizanske, revolucionarne pesmi in ne nazadnje želje, da bi deški zbor Partizanskega pevskega zbora Ljubljana res zaživel... Zapisali smo jih v imenu pesmi, ki ni nič manj kot v tistih dneh, lahko tudi danes nosilka moralnih, idejnih in političnih sporočil, ki je neusahljiv vrelc najlepših vrednot nekega velikega časa, še kako potrebnih današnjemu trenutku.

MILENA ŠTRAJNAR

Ceste imajo družbeni in strateški pomen

Cestno gospodarstvo Slovenije in naloge na področju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite

Pod pojmom cestnega gospodarstva v najkrajši obliki povedano, razume mo upravljanje in gospodarjenje z vsemi cestami in cestnimi objekti, na področju vzdrževanja, rekonstrukcij, modernizacij in novogradenj. Na območju Slovenije imamo 1052 km magistralnih cest, 90 km avto cest, 3730 km regionalnih cest, 8045 lokalnih cest in neugotovljeno dolžino nerazvrščenih cest. Z magistralnimi, regionalnimi in avto cestami upravlja Republiška skupnost za ceste. Dela na cestah izvajajo delavci, ki so organizirani v številnih organizacijah združenega dela iz območja Slovenije pa tudi izven nje.

Ceste kot komunikacije po svoji funkciji povezujejo vse veje gospodarstva, družbene dejavnosti in kot take neposredno in odločilno vplivajo na razvoj vsakega kraja, centra, republike in Jugoslavije kot celote. Glede na takšen njihov ekonomski, družbeni pa tudi strateški pomen, so tudi potrebne čimvečje zaščite in varovanja tudi v miru, še posebej pa v naših obrambnih pripravah.

Pravice in dolžnosti na področju obrambnih priprav in družbene samozaščite smo zapisali že v VII. poglavju slovenske ustave. Bolj konkretnije in bolj dorečeno pa v Zakonu o ljudski obrambi in zakonu o družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah, ki sta objavljena v Uradnem listu SR Slovenije št. 23/76 z dne 11. oktobra 1976. Izhodišča za tako sprejete zakonske predpise so bili sklepi X. kongresa ZK Ju-

goslavije in VII. kongresa ZK Slovenije.

Naloge in pravice obrambnih priprav in družbene samozaščite so tako v celoti podružljive in zato skrb vseh družbenopolitičnih skupnosti, družbenopolitičnih in drugih organizacij, celotnega združenega dela, vseh samoupravnih organizacij in skupnosti, krajevnih skupnosti, skratka vseh delovnih ljudi in občanov. Naloge in pravice splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite je torej obravnavati in v vseh njenih oblikah razreševati združeno.

Vse družbene sile se v miru nenehno in načrtno pripravljajo na obrambo, katere temeljna oblika je oborožen boj, podprt z vsemi oblikami odpora ljudstva, za zaščito prebivalstva in materialnih dobrin ter na izvrševanje drugih dejavnosti in nalog, ki prispevajo k zavrnitvi napadalca oziroma zloma agresije. Pripravljeni moramo biti tudi za delovanje v miru v primeru naravnih in drugih nesreč, kakor tudi za primer kakršnihkoli drugih izrednih razmer, v katerih bi bila ogrožena neodvisnost države ali njena politična ureditev ali naš samoupravni socialistični družbeni sistem. Neposredni nosilci izvajanja nalog in pravic splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite so delavci v temeljnih organizacijah združenega dela povezani z drugimi delovnimi ljudmi in občani v krajevnih skupnosti ter vsi skupaj povezani v občini.

Na podlagi takih opredelitev in izhodišč je Re-

publiška skupnost za ceste za področje cest in objektov, ki jih opravlja, izdelala in dostavila vsem občinam - svetom za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito potrebno organizacijo in navodila za izvajanje te odgovorne naloge in pravice. Namen gradiva je, da vsem odgovornim dejavnikom pomaga pri izpolnjevanju in spremljanju izvajanja varnostnih oziroma posebnih varnostnih načrtov, ki jih morajo imeti tudi vse krajevne skupnosti in temeljne organizacije združenega dela, tudi za področje cestnega gospodarstva.

Gradivo je obravnaval in sprejel tudi koordinacijski odbor za družbeno samozaščito pri predsedstvu Republiške konference SZDL Slovenije. V obsegu svojih nalog in pravic je potrebno, da se v konkretne oblike aktivnosti vključujejo tudi vse občinske konference SZDL z vsemi drugimi političnimi organizacijami. Posebno aktivnost se pričakuje tudi v naprej, s strani organizacij zveze borcev na vseh ravneh njihove organiziranosti.

S tem prispevkom želimo tudi na tem mestu opozoriti vse bralce lista in tako poleg informacije vzpodbuditi potrebo po stalni aktivnosti varovanja in zaščite vsega pridobljenega na področju cestnega gospodarstva, ki je tako pomembno za naše nadaljnje življenje in razvoj in v kar vlagamo ogromne materialne in druge ljudske napore.

Republiška skupnost za ceste

Obrambni dan na srednjih šolah

V preteklem šolskem letu je občinski odbor ZRVS v Novi Gorici, v sodelovanju z novo ustanovljenimi aktivisti ZRVS na srednjih in poklicnih šolah, s prosvetnimi delavci, zavodom za šolstvo, občinskim štabom za TO ter oddelkom za ljudsko obrambo zelo uspešno izvedel obrambni dan na vseh šestih srednjih šolah novogoriške občine. Akcije se je udeležilo nad 2750 dijakov - fantov in deklet. Za najboljše uvrščene ekipe v predtekmovalstvu je občinski odbor ZRVS v sodelovanju z zavodom za šolstvo, predsedstvom občinske konference ZSM, oddelkom za ljudsko obrambo in občinskim štabom za teritorialno obrambo organiziral še občinsko tekmovanje srednjih šol v obrambnih pripravah, ki je bilo v Panovcu ob udeležbi 72 tekmovalcev oziroma 12 šestčlanskih ekip. Na tekmovanju so se pomerili med seboj v streljanju z vojaško puško, v poznavanju naše bližnje zgodovine, metanju ročnih bomb in prenašanju tajnega poročila s pomočjo busole, azimuta in določene

ne oddaljenosti, do mesta, kjer so predstavniki naše ljudske in vojne oblasti.

Po končanem tekmovanju so razglasili rezultate ter podelili pokale. Ob tej priložnosti je spregovoril sekretar občinske konference ZSM Nova Gorica Dominik Soban.

Najbolj sta se izkazale ekipe novogoriške Gimnazije, ki sta osvojile prvo in tretje mesto. Drugo mesto je zasedla ekipa

Elektro gospodarskega šolskega centra »Branko Brelih« s 352 točk.

Med posamezniki je bil najboljši Julijan Fortunat iz prvouvrščene ekipe Gimnazije, ki je dosegel skupaj 88 točk od 105 možnih. Tudi v streljanju z vojaško puško je bil prvi s 43 krogov od 50 možnih. Nova Gorica, dne 26. novembra 1977

Tekst in sliko: MILE GOJKOVIČ

Slika Julijana Fortunata med streljanjem v Panovcu

Ob dnevu JLA

Kot prejšnja leta, tako se tudi letos aktiv Zveze rezervnih vojaških starešin na Centru strokovnih šol pripravljajo, da bi čimbolj svečano proslavili Dan JLA. Ta dan je postal naš skupni praznik, letos še posebej, ker je povezan s svečanim jubilejem tovariša Tita, našega vrhovnega komandanta.

Proslavljanje tega dne je tudi ena od vrste nalog, ki si jih je zastavil naš aktiv ZRVS skupaj z mladino in drugimi družbeno političnimi organizacijami našega centra. Kaj smo si zastavili v svojem načrtu?

Že mesec dni teče akcija za zbiranje naročnikov za Našo obrambo; do sedaj smo jih zbrali 170.

Mladinska strelska ekipa bo sodelovala na strelskem tekmovanju zračno puško v vojašnici Ljubice Šercerja. V avli šole bo slikovna razstava. V eni od učilnic pa bo razstava sodobnega orožja in drugih eksponatov, ki bo odprta tudi za ogled drugih šol.

Z vsemi učenci bomo imeli razgovore o dnevu JLA in vlogi tovariša Tita pri razvoju oboroženih sil, spremljane s prikazovanjem filma, posvečenega vrhovnemu komandantu.

V novembru smo z našo mladinsko pohodno enoto izvršili pohod po Dolomitih, znanih poteh iz NOB. Pohod je potekal v pravih zimskih pogojih, saj nas je spremljal dež in

sneg, toda kljub temu je bilo pravo partizansko vzdušje, ker ni manjkalo ne pesmi, ne drugih aktivnosti, ki smo jih navajeni na takih pohodih.

Tudi pri kadrovanju za teritorialne enote in šole za rezervne vojaške starešine ne zaostajamo in je to ena naših stalnih nalog, saj vsako leto pridobimo preko 200 mladincev in mladink za TE, veliko število pa jih predložimo za solo rezervnih oficirjev.

22. decembra bo slovesnost s krajšim programom. S to manifestacijo bomo na najsvetanejši način zaključili letošnje jubilejno leto.

SIMSČIČ JOŽE-JELEN

Razmišljanja o konju in SLO

In kaj, ko zmanjka goriva

Leto dni pred koncem vojne, v neki pasje mrzli decembrski noči, sem srečal objokanega partizanskega mitraljezca Slavka. Objemal je svojega konja, ga božal in klet.

»Bučman! Vsaj streho bi mu našel...«

Takoj je jezni in objokani Slavko pojasnil, zakaj pravzaprav gre. Mudilo se mu je namreč na sestanek in je zato svojega konja zaupal nekemu bataljonskemu kurirju. Ta ga je enostavno privezal za ograjo neke porušene kmečke hiše in odšel počivat. In ker se je Slavkov sestanek končal šele ob polnoči, je skojevec in mitraljezec najprej poiskal svojega zvestega štirinožca, svojega »Sokola«. In našel ga je lačnega in premraženega. Takrat je njegovo borčevsko srce zajokalo...

Ta zgodbica, čeprav stara triintriideset let, utegne biti tudi danes poučna. Ko govorimo o naših obrambnih pripravah, najpogosteje poudarjamo pomen človeka, vojaške tehnike in elektronike in pri tem pozabljamo na partizansko »vozilo« imenovano konj. Nekako ponosno ugotavljamo, da je na naši vasi konja nadomestil traktor, ne vemo pa, da tudi danes, v najsodobnejših armadah sveta, konj še ni »odpisan«. V njihovih planinskih enotah je na tisoče konj, ki naj bi, v primeru vojne, lajšali premike po hribovitih in planinskem zemljišču. Morda bi kdo pomislil, da je konjereja element preteklosti in da upadanje števila konj priča o modernizaciji našega kmetijstva. A ni tako, čeprav se je število traktorjev v zasebnem sektorju, v Jugoslaviji v zadnjih petnajstih letih povečalo dvajsetkrat, v naši republiki pa celo stokrat! Lepo je to in prav, a vendar bi se morali večkrat vprašati, kaj bi za tako mehanizirano kmetijstvo pomenila že samo resnejša naftna kriza, kaj šele vojna? In ali je potem konj res ovira socializaciji naše vasi? Ali ga naša ljudska obramba ne potrebuje več?

Pa pogledimo v preteklost. Kljub sodobni mehanizaciji in vojni tehniki so Nemci v drugi svetovni vojni uporabljali tudi konje. Ob napadu na Norveško so jim pomagali naši,

bosanski konjiči. Dalje, v zaključnih bojih za Stalinograd je znan pomen Budonijeve konjenice. Znano je tudi to, da se je neki ameriški vojskovodja, ko mu je v vietnamski vojni zaradi močvirnega zemljišča odpovedala najsodobnejša vojna tehnika, vprašal: »Kje so naši konji?« V svoji razpravi o obrambi države je ameriški general James G. Harvard med drugim zapisal: »Kot najrazvitejša država na svetu lahko proizvajamo ogromne količine vojnega materiala. Toda v sleherni vojni so težave, ki jih ne zmorejo ne ljudje in ne stroji, premaga jih lahko le konj.«

Zgodovina nas uči, da so bili konji med NOB skoraj edino transportno sredstvo partizanskih enot. Legendarni pohod 14. divizije je bil okrepljen s številnimi konji in z mu-

vilno usmerjena konjereja zavzema vidno mesto v naših obrambnih pripravah, saj je konj ne le delovna sila ali transportno sredstvo, temveč je tudi hvaležen vir človekove prehrane, o čemer priča naša NOV.

V morebitni vojni je pričakovati tudi rušenje komunikacij in cest, ali vsaj njihovočasno onesposabljanje. Z gorivom, oziroma z nafto in njenimi derivati, bomo verjetno morali strogo varčevati. In zato bi veljalo z več posluha poiskati rešitve, ki naj bi enotam naše obrambe omogočile pravočasne premike tudi po neprehodnem terenu. Kajti vrsta naših enot, brez določenega števila konj, ne more biti kos zahtevnim bojnim nalogam, kar posebej velja za težavne razmere, ki jih bo narekovala sodobna vojna ozi-

Ali je res med nami veliko voznikov motornih vozil in bore malo tistih, ki znajo s konjem pravilno ravnati? (Foto: S. Krševan)

lami. Te živali so prenašale in prenesle vse strahote in težave tega nesluteno napornega pohoda. In tako naprej.

Razvidno je torej, da bi o konju in njegovi vlogi v SLO morali »glasneje« in dokaj kritično razmišljati. Prav o tem je, na posvetu naših veterinarjev, med drugim bilo slišati, da naša konjereja ne bi smela postati suženj mehanizacije. Konj je torej potreben ne le kmetijstvu, ampak tudi in predvsem partizanskim in teritorialnim enotam naše ljudske obrambe. Zato tudi pra-

roma obramba naše domovine. Taktični, manevrski in drugi premiki bodo najpogosteje potekali izven komunikacij, kar je seveda eden od pogojev za presenečenje agresorja. In če k temu dodamo še omejeno porabo goriva in se spomnimo naših traktorjev, je potem vloga konja v vojnem kmetijstvu in vojni sploh povsem jasna.

Tega se je pred triintriidesetimi leti verjetno zavedal tudi partizanski mitraljezec Slavko. Njegove solze niso bile zaman. BRANE JAKOVLJEVIČ

»Mala vojaška ustava«

Krepitev človeških odnosov

Novo pravilo službe naših oboroženih sil je le odsev sedanjih odnosov v naši družbi in obenem jamstvo za nadaljnjo krepitev moralnopolitične enotnosti ter bojne pripravljenosti vojaških enot in ustanov. Izvajanje tega novega in predvsem humanega pravila že teče, končni uspeh pa je odvisen od slehernega posameznika in njegove ustvarjalnosti. Tega se zavedajo tudi vojaški starešine in zato je novo pravilo službe postalo njihov nepogrešljivi »sodelavec« v vsakdanjem življenju in delu voda, čete, bataljona...

Staro pravilo službe JLA, izšlo je namreč pred osmimi leti, ne ustreza času, v katerem živimo, zato je novo, ki ga drugače imenujejo mala vojaška ustava, predvidelo ukinitve vrste nepotrebnih formalnosti, ki so vojaka ta-

ko ali drugače obremenjevale. Občutno je zmanjšano število dežurstev, požarstev, postavljanj v vrsto ali »postrojavanju« izboljšane pa so tudi razmere za opravljanje strarske službe.

»Novo pravilo službe je zaživel,« je med drugim dejal starešina Vuk Obradović. »Na seji komiteja ZK so najprej komunisti prevzeli naloge za uresničevanje in izvajanje tega pomembnega dokumenta in že je čutili, da to pravilo veliko prispeva k nadaljnji krepitvi moralnopolitičnega stanja, bojne pripravljenosti ter reda in discipline v naših enotah.«

Po mnenju tovariša Miloša Milovanovića je novo pravilo v dokajšnji meri spremenilo vojakov vsakdanjik in odpravilo prenekatero vajakovo obveznost, ki očitno ni bila v

skladu z današnjo stopnjo razvoja naše družbe.

»Mala vojaška ustava,« je z neskritim veseljem pripovedoval vojak Božidar Lugović, »pozitivno vpliva na spreminjanje medsebojnih odnosov.«

Podobnega mnenja je tudi vojak Ibrica Dervišević, sicer novinar RTV Ljubljana: »Že pred izidom novega pravila so moji starešine razumeli moj položaj in mi omogočili, da večkrat obiščem svojo družinico, ki živi v Kamniku. In zdaj, ko je novo pravilo službe popolnoma legaliziralo, (med drugim je v njem tako imenovani vojaški vikend) se vojaki vseeno trudimo kar se da bolje obvladati bojevnisko učno snov. Dejal bi, da je odgovornost vseh nas do te ali one naloge zrastla, tekmujejo, kdo bo boljši.

S. NIKOLIĆ

»Gorjanci 77«

Novo mesto – Na osnovi ustave in izida zakonov o ljudski obrambi ter družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah, se je v vsej Sloveniji začela povečana družbenopolitična aktivnost na področju obrambnih priprav. Tudi na Dolenjskem so k tem pripravam pristopili pospešeno in razvili vrsto dejavnosti. Ena izmed takih je bila tudi vojaška vaja »Gorjanci 77«, na kateri so sodelovala vodstva organov in organizacij krajevnih skupnosti, organizacij združenega dela, občin in pokrajinskega vodstva za Dolenjsko. Namen vaje je bil, da ti organi postanejo nosilci obrambne pripravljenosti, oziroma da postane splošna ljudska obramba dejansko sestavni del redne dejavnosti vseh družbenih subjektov. Na ta način lahko najrazličnejši družbeni organi v temeljnih samoupravnih skupnostih neposredno uresničujejo svoje ustavne pravice in dolžnosti, v podružbljanju ljudske obrambe in družbene sa-

mozaščite. Na takšni osnovi postajajo obrambne priprave vse bolj skrb temeljnih samoupravnih in družbenopolitičnih skupnosti, družbenopolitičnih in družbenih organizacij.

Vaja je bila izredno uspešna. Pripomogla je, da so se vsi vodstveni dejavniki v pokrajini vključili v nadaljnje vgrajeva-

nje zasnov SLO in družbene samozaščite v naše samoupravne, družbenoekonomske in politične odnose.

Izkušnje iz vaje, ki jih ni malo, bodo nadaljnji pripomoček pri nadaljnjem usposabljanju vseh struktur SLO v obrambnih pripravah in delovanju v vojnih pogojih.

S. DOKL

Na sliki: V praktični del vojaške vaje »Gorjanci 77« so vključili tudi golobe – pismonoše, ki so brezhibno prenašali pošto. (Foto: S. DOKL)

VELENJE

Konferenca vojaških invalidov

Ob skoraj polnoštevilni udeležbi je imela organizacija vojaških invalidov iz Velenja svojo letno volilno konferenco. Po izčrpnih poročilih je sledila zavzeta razprava. Osvetlila je nekaj problemov, ki tarejo tukajšnje članstvo.

Invalidi in borci NOV med ostalim v zadnjem času pogrešajo »svojega« zdravnika v zdravstvenem domu. Leta je do nedavnega delal po dve uri dnevno posebej za borce, sedaj pa se je zaposlil v Celju. Čakanje v ambulantah je za ostarele in bolehe udeležence NOV, zelo mučno.

Omenjeno je bilo, da bi moralo biti v časniku TV-15 več sestavkov o aktivnosti borcev in invalidov iz njihovega kraja. Pred leti sta v časnik dopisovala dva priložnostna dopisnika. Dopisovanje sta opustila, ker so bili nekateri njuni prispevki dokaj okrnjeni ali celo neobjavljeni. Na volilni konferenci so poudarili željo, da bi v njihov kraj večkrat prihajal novinar časnika TV-15, kjer bi mu postregli z bogatim gradivom za objavo.

Spregovorili so tudi o zdravljenju članov v naravnih zdraviliščih, ki je sicer dobro urejeno, pa vendar nastajajo težave pri zdravljenju bolezni, kjer je potrebna bolniška nega. Rešiti bi bilo treba tudi vprašanje prispevka za družinske invalide pri nabavi zdravil. Izdatki s tem v zvezi niso majhni.

Obravnavali so še druga aktualna vprašanja iz življenja invalidov, ki jih v tem kratkem prispevku ni mogoče zabeležiti. Z majhnimi spremembami je konferenca na koncu izvolila novo vodstvo združenja, za predsednika pa tovariša Tineta Tovornika.

S. V.

NOVA GORICA

Dvajset let SD »Maksa Perca«

Organizacija strelske družine »Maksa Perca« je bila ustanovljena oktobra leta 1953, malo kasneje pa je bila na osnovni šoli v Solkanu ustanovljena pionirska strelska sekcija, ki še danes aktivno deluje. Organizacija ima 190 članov, ki so vključeni v osnovni organizaciji in sekcijah delovnih organizacij; Meblo, Cestno podjetje, Solkanska industrija apna, Peciva, Final, gimnazija in šolski center za blagovni promet. S pomočjo delovnih organizacij, sindikata UJV Nova Gorica, občinske strelske zveze ter TTKS si je SD »Maksa Perca« uredila zračno strelišče in nabavila potrebno orožje za redno vadbo in tekmovanje. Tudi kadrovsko se je organizacija zadnja leta opomogla; imajo devet sodnikov in inštruktorjev.

Strelska zveza Slovenije je SD »Maksa Perca« odlikovala z zlato plaketo, občinska zveza za telesno kulturo pa z bronasto plaketo. Na slovesnosti ob 20-letnici dela strelske družine so podelili 26 priznanj in zlatih značk organizacije ter več pismenih pohval in diplom.

LEOPOLD KOTAR

DRAVOGRAD

Obisk v pobratenih Lučanah

Občinski odbor ZZB NOV Dravograd je novembra organiziral tridnevni obisk v pobrateno občino Lučane v Srbijo. Tja se je odpeljalo 50 predstavnikov borčevske organizacije, gospodarskih organizacij in mladine. V Lučanah so nas sprejeli predstavniki organizacij. Prvo noč smo prespali na domovih borcev in drugih občanov, kjer smo bili izredno pristržno sprejeti. Naslednjega dne smo se odpeljali v Titovo Užice. Ogledali smo si lep in velik spomenik padlemu delavskemu bataljonu na hribu Kadinjače. V vasi Katraža smo obiskali velika zimska skladišča, v vasi Guče pa smo se sestali z borci, ki so sodelovali pri zaključnih bojih za osvoboditev Jugoslavije na Poljani pri Prevaljah. Udeležili smo se skupne proslave ob dnevu republike, potem pa odšli na tovariško srečanje.

Ob slovesu naslednjega dne je bilo še posebno ganljivo. Tovariše smo povabili na obisk v našo občino. Obljubili so nam, da se bomo videli maja prihodnjega leta.

JOŽE FIŠER

VRHNIKA

Borci VDV z Notranjske

V okviru srečanj, ki jih aktivisti in borci Notranjskega okrožja organizirajo vsako drugo leto v eni izmed notranjskih občin, pridejo na tovariško srečanje tudi borci nekdanjega 4. bataljona I. brigade VDV. Letošnje srečanje je bilo na Vrhniki 11. septembra in se ga je udeležilo več kot 30 borcev.

Četrty bataljon VDV je bil ustanovljen v Zerovnici pri Cerknici meseca marca 1944 iz do tedaj v številnih bojih in drugih vojnih preizkušnjah že prekaljenih borcev VOS-a z območja Notranjske in Dolenjske. Bataljon je deloval pretežno na območju današnjih občin Cerknica in Logatec, vendar je s svojo aktivnostjo segal tudi proti Vrhniki in Ljubljani, občasno pa se je zadrževal s svojimi enotami tudi na območju Velikih Lašč in Sodražice.

Borci VDV so bili pri ljudeh zelo priljubljeni in je zato vsako srečanje med njimi zelo pristržno in polno spominov na skupne boje in napore ter na razgibano kulturno aktivnost med NOB v teh krajih.

Za spominsko gradivo bataljona je tov. dr. Avgustin Lah napravil tudi skupinsko sliko zbranih borcev na Vrhniki, ki jo objavljamo.

Prireditveni odbor bataljona ob tej priliki čestita in želi vsem nekdanjim borcem in starešinam IV. bataljona VDV srečno novo leto.

S. K.

GORNJA RADGONA

Razvijajmo tradicije NOB

Na občnem zboru v Gornji Radgoni, ki se ga je udeležilo 32 delegatov iz združenj borcev, je poročal predsednik občinskega odbora ZZB NOV, Stane Červič-Bojan o delu odbora v preteklem štiriletnem mandatnem obdobju. Vsekakor so bili tudi radgonski borci deležni vedno večje družbene pozornosti. Povečale so se jim pokojnine in invalidnine, o tem je bilo v razpravi največ besed. Izboljšala se je zdravstvena zaščita borcev in tudi pri adaptaciji stanovanjskih površin jim je priskočila na pomoč družba. Za to je bilo v štirih letih na voljo borcem 2,348.000 novih dinarjev. Na ta način so bile rešene skoraj vse stanovanjske težave borcev NOB iz radgonske občine.

V občini je bil skrbno opravljen popis članov borčevske organizacije. Lani so dobili odlikovanje nekateri borci za zasluge NOB. Borci so pogosto obiskovali kraje, znane iz NOB, razna taborišča...

Še vedno ni uspelo ustanoviti ustreznega dispanzerja za pomursko območje, kjer naj bi se zdravili borci NOB. Še vedno je veliko težav z zdravljenjem borcev v naravnih zdraviliščih, predvsem zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Tudi borci – invalidi niso bili deležni vseh potrebnih zdravstvenih pozornosti. Tudi pri tem gre za pomanjkanje potrebnih denarnih sredstev. Pričakujejo tudi težave v zvezi z izplačevanjem priznavalnin. Poudarjeno je bilo, da ima komisija za priznavanje dvojne dobe pri občinskem odboru ZZB NOV zelo veliko dela. So primeri, ko dajejo priče neresnične podatke. Posebno skrb bo treba nameniti za razvijanje tradicij. Število borcev se krči, na njihova mesta pa bo morala stopiti mladina. Na območju radgonske občine je 634 članov ZZB NOV, od leta 1973 je umrlo 47 članov.

MANKO GOLAR

TRST

Srečanje aktivistov osvobodilnega gibanja na Tržaškem

Odbor bivših aktivistov osvobodilnega gibanja na Tržaškem je pred nedavnim priredil spominsko srečanje v zvezi s tragičnimi dogodki oktobra in novembra leta 1944. Takrat so v omenjeno organizacijo vdrle tolpe fašistične policije. S pomočjo izdajalca Leona Harauerja so povzročile gibanju težke izgube – padli so odlični borci, odkrite so bile javke, skrivališča...

Na srečanju, ki so se ga udeležili tudi nekateri tovariši italijanske narodnosti, so se prisotni spominjali predvsem tistih, ki so s svojim življenjem plačali plemeniti boj za lepšo prihodnost svojega zatiranega naroda in delovnega ljudstva.

Tedanje dogodke je orisal Branko Babič-Vlado, Ermano Solieri-Marino pa je v svojem govoru obudil spomin na tiste čase in na tovariše slovenske in italijanske narodnosti, s katerimi je sodeloval in ki so po zaporih in taboriščih darovali svoja življenja za svobodo.

LADO PREMUR

RAVNE

Družbena skrb za borce

Prvega decembra letos je začel veljati v občini Ravne na Koroškem nov odlok o družbeni skrbi za udeležence NOV in drugih vojn, ter za njihove družinske člane. Upošteva tudi borce za severno mejo v letih 1918–1919. Družbena pomoč zajema stalne občasne in enkratne priznavalnine, pomoč za šolanje otrok, za zdravljenje, zdravstveno varstvo ter pomoč oskrbovancem v domovih počitka.

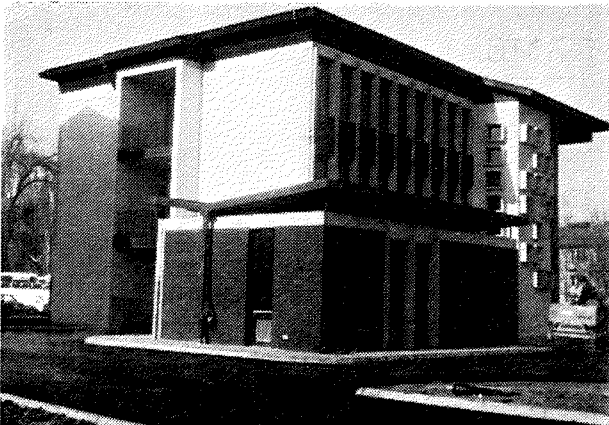
Na tem območju živi 1839 članov ZZB NOV ali 7 odstotkov celotnega prebivalstva. Od tega je 535 udeležencev NOV s priznano dvojno dobo pred 9. 9. 1943. Ostali so borci in aktivisti po 9. 9. 1943.

Veliko je bilo narejenega v želji, da bi se borcem in invalidom NOV izboljšalo gmotno stanje. Toda pri reševanju socialne varnosti borcev je bil doslej le preveč poudarjen socialni vidik, premalo pa družbeni položaj in vloga borcev, njihovo revolucionarno delovanje pred in med vojno ter v socialistični graditvi po vojni.

F. S.

PREBOLD

Nova delovna zmag

Zdravstveni dom v Preboldu je končno narejen. Odprli so ga ob letošnjem dnevu republike. Tako je postala dolgotrajna želja krajanov Prebolda prijetna resničnost. Na Prebold gravitira kar šest tisoč občanov, ki se doslej niso mogli pohvaliti s kvalitetnimi zdravstvenimi uslugami, saj dotrajan tovrstni objekt ni mogel več opravljati svoje naloge tako kot bi bilo želeli.

Novi zdravstveni dom je nova delovna zmaga solidarnostnega prelivanja sredstev.

DARKO NARAGLAV

ŠOŠTANJ

Vojaški vojni invalidi naredili obračun dela

Novembra so se zbrali člani ZVVI Šoštanj na redni skupščini, da bi ocenili delo odbora za preteklo mandatno obdobje. Poleg 93 članov organizacije so se skupščine udeležili tudi: predsednik ZZB NOV Velenje in člani predsedstva ter vodja referata za borce in invalide pri skupščini občine Velenje. Poudarjeno je bilo, da so člani združenja aktivno sodelovali na letošnjih Titovih in partijskih proslavah v občini Velenje in drugih slovesnostih. Za člane so organizirali izlet v Belo krajino in Suho krajino.

Na skupščini so se seznanili z notranjimi in zunanjepolitičnimi dogodki in poudarili vpliv predsednika Tita in naše neuvrščene politike. Predsednik borčevske organizacije je prisotne seznanil s predpisi ljudske zakonodaje in sprejetimi občinskimi odloki, ki rešujejo vprašanja priznavanja, pomoči in zdravljenja. Na skupščini so poudarili, da se morajo borci še naprej aktivno vključevati v družbenopolitično življenje, še posebno v KS kjer živijo.

MILOŠ VOLK

CERKNO

Odkritje spominske plošče na Poljanah

Na Poljanah pri Cerknem so na dan republike, 29. novembra, na rojstni hiši odkrili spominsko ploščo Jaku Stucinu-Cvetku, prvemu aktivistu na Cerkljanskem.

Jaka Stucin-Cvetko je med obema vojnama zbežal v Jugoslavijo. Zaposlil se je v Kranju, kjer je pričel svojo revolucionarno pot. Sodeloval je v stavkah ter bil zaprt. Tudi Nemci so ga takoj po okupaciji zaprli. Uspelo mu je zbežati nazaj na Cerkljansko, kjer je takoj razpredel široko mrežo sodelavcev-aktivistov OF.

Dne 1. aprila 1945 so ga obkolili sovražni vojaki ker je vedel, da se ne more rešiti, si je sam vzel življenje.

Na slovesnosti ob odkritju spominske plošče je o njem spregovoril Vide Stravs, njegov sodelavec. Slovesnosti so se udeležili tudi njegovi številni sodelavci s Cerkljanskega, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in drugi občani.

JANEZ JERMAN

KRMELJ

Prizadevni in uspešni

Združenje borcev iz Krmelja je imelo oktobra letni občni zbor. Organizacija ima 31 članov, lani jih je umrlo 5. Naloge, ki so si jih zastavili v letih 1975–1977 so bile kljub šibki kadrovske zasledbi zadovoljivo opravljene. Člani so sodelovali pri delovnih akcijah komunalne ureditve kraja, aktivni pa so bili tudi kot delegati v raznih SIS. Kljub vsemu pa so na občnem zboru opozorili, da posamezniki še vedno stojijo ob strani družbenopolitičnega dogajanja, zadovoljni nad lepim življenjskim standardom, ki jim ga je omogočila naša samoupravna socialistična družba.

Zbrani na občnem zboru so se seznanili s prihodnjimi nalogami v zvezi z volitvami. Poudarjena je bila potreba po sodelovanju s sosednjimi KS. Poudarjena je bila tudi želja, da bi leta 1978, ko bo poteklo 35 let od smrti padlih talcev v Hinjcah pri Kranju, odkrili spominsko obeležje. Pripravili naj bi tudi brošuro o zgodovini NOB v KS Krmelj.

B.D.

MARIBOR

Dosledno uresničevanje pravic

Sobotna volilna konferenca ZZB NOV in VVI občine Maribor, ki so ji prisostvovali vidnejši predstavniki občine Maribor in Tone Turnher, sekretar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, je bila v znamenju izredne razgibanosti. Mariborsko ZZB NOV so ocenili, kot organizirano idejno-politično akcijsko močno in enotno organizacijo. Borci so namreč še vedno v središču vseh političnih dogodkov, velikokrat pa so tudi nosilci številnih aktivnosti.

Večje število njenih članov dela tudi v vodstvih organov in organizacij političnih struktur: ZK, SZDL, KS SIS in delegacij. Skorajda ni vprašanja v vsakodnevnem delu, kjer organizacija ZB, kot družbenopolitična organizacija ne bi našla svojega dela, obveznosti ter drugih nalog. Tako se torej organizacija ZB, poleg trajne skrbi in angažiranja pri reševanju materialnih vprašanj intenzivno ukvarja s vprašanji splošnega ljudskega odpora in družbene samozagrade in varnosti, spremljavi gospodarskega razvoja, stanovanske izgradnje, delovanju samoupravnih interesnih skupnosti, izvajanju zakona o združenem delu, razvijanju tradicij narodnoosvobodilne vojne itd.

Med drugim so ugotovili, da so v sistemu socialne varnosti v preteklem obdobju dosegli zadovoljivo raven, rešili vrsto perečih materialnih vprašanj borcev NOV in drugih udeležencev vojne ter jim zagotovili ustrezno socialno varnost. Kljub temu se pri uresničevanju pravic borcev srečujejo z nekaterimi težavami, ki se kažejo v prepočasnem usklajevanju socialnega položaja borcev z družbeno ekonomskimi gibanji, v zastajanju valorizacije pokojnin, zlasti tistih, ki predstavljajo varstveno pokojnino glede na porast življenjskih stroškov, v prepočasnem urejevanju materialnega položaja borcev NOV in drugih udeležencev vojne z občinskimi priznavalnimi, nerešenim vprašanjem klimatskega zdravljenja za udeležence NOV s statusom pred 9. 9. 1943., oziroma 13. 10. 1943 in v uveljavljanju vloge in nalog samoupravnih interesnih skupnosti s področja, ki zadevajo vprašanja borcev in vojaških vojni invalidov.

V prihodnje bo potrebno odpraviti še nekatere pomanjkljivosti in slabosti na področju dopolnilnega varstva borcev in sistemsko urediti skrb za ostarele in bolne ter osamele borce, zdravstveno varstvo in materialnim vprašanjem kmetom-borcem itd. Ob tem so opozorili, da so pri reševanju teh zadev doslej v večji meri poudarjali socialne vidike, manj pa družbeni položaj in vloge borcev. Njihovo udeležbo v revoluciji in v povojni izgradnji bi bilo treba obravnavati kot minulo delo, ki je opredmeteno v prispevku osvoboditve narodov in narodnosti.

Morali bi uveljaviti načelo, da je vprašanje borcev in vojaških vojni invalidov nujno reševati v okviru socialističnega samoupravnega in družbeno političnega sistema

Z redne volilne konference ZZB NOV občine Maribor

kot prednostne naloge, ki bi morale biti vgrajene v program družbeno ekonomskega razvoja TOZD, občine, KS SIS republike in federacije.

Končno so še opozorili, da na področju stanovanjskih zadev od leta 1973 dalje poteka reševanje teh težav mnogo počasneje kot prejšnja leta. To pa zato, ker družba ne usmerja več posebnih namenskih sredstev za reševanje stanovanjske problematike borcev NOV. Za nakup novih stanovanj in za dodeljevanje posojil, za popravila in gradnjo stanovanj, lahko sedaj koristijo le sredstva, ki se letno zberejo od odplačila posojil vseh posojiljemalcev. Izvršni svet skupščine občine Maribor je za hitrejšo rešitev stanovanjskih vprašanj borcev NOV podprl predlog komisije za varstvo borcev NOV, da naj bi letno dodelili nekaj stanovanj iz solidarnostnega sklada samoupravne interesne skupnosti Maribor.

D. MIKLAVEC

CELJE

Tovariško srečanje civilnih invalidov vojne

Medobčinsko društvo civilnih invalidov iz Celja je priredilo konec novembra tovariško srečanje. Ob tej priložnosti so si ogledali muzej NOV in pokrajinski muzej v Celju. Spregovorili so tudi o problemih in nadaljnjem izboljšanju varstva CIV. Poudarjeno je bilo, da so civilni invalidi vojne potrebni izboljšanja varstva zlasti zaradi tega, ker niso bili deležni nikakršnega varstva več kot 25 let.

Tovariškega srečanja se je udeležilo več kot sto članov civilnih invalidov.

JANKO CENCELJ

ZGORNJI LAZI

Nov vodovod

V Zgornjih Lazih na Zgornjimi Gorjani je bil novembra letos dograjen vodovod. Vode je dovolj za 150 prebivalcev, 96 glav živine in 115 glav drobnice. Dotok vode je nad 6,56 litrov na sekundo – tudi v najbolj sušnem obdobju. Odpade sleherni skrb, da vode ne bi bilo dovolj.

Vaščani so opravili več kot 1000 ur prostovoljnega dela, pri izkopu pa je sodelovala mladinska delovna brigada iz občine Radovljica. Občani so prispevali tudi milijon 1560 starih dinarjev, skupščina občine Radovljica pa je prispevala 59 milijonov, KS Gorje 8 milijonov, Vezanine Bled 3 milijone LIP Bled pa 500 tisoč starih dinarjev. Kolektiv Vezanine Bled se je udeležil udarne delovne akcije pri izkopih. Komunalna skupnost občine Radovljica je prispevala 30 starih milijonov, kar je omogočilo, da danes na Lazih že teče voda.

JOŽE AMBROŽIČ

VELENJE

Aktivni moramo biti vsi

Sestega decembra se je sestel občinski odbor ZZB NOV, da bi se člani borčevske organizacije kar najbolje pripravili na letno konferenco. Pregledali smo letošnje delo in ugotovili, da bi lahko zabeležili ob večji aktivnosti vseh članov organizacije še večje delovne uspehe. Med drugim smo izdelali seznam upravičencev do enkratne pomoči, ki jo bomo razdelili pred novoletnimi prazniki. Poudarili smo potrebno sodelovanje vseh družbenopolitičnih organizacij tudi kadar gre za kadrovske politike. Zabeležene so bile pripombe glede pomanjkljivih zdravstvenih uslug članom ZZB NOV. No, o vsem tem in še čem drugem se bomo pogovorili na letni konferenci, ki bo 26. januarja prihodnje leto ob 16. uri v dvorani družbene prehrane v Velenju. Takrat bi želeli pozdraviti v svoji sredini tudi predstavnika zdravstvenega doma in novinarja našega časnika TV-15.

M. S.

VITANJE

Praznovanje dneva JLA

Štab teritorialne obrambe krajevne skupnosti Vitanje je letos prevzel organizacijo praznovanja dneva JLA v Vitanju. V pripravi na svečanost je vključil krajevno skupnost, osnovno šolo, delovne in ostale družbenopolitične organizacije kraja. Za pomoč pa je zaprosil še garnizona Slovenska Bistrica in Ptuj ter občinski štab teritorialne obrambe.

Praznovanje pripravljajo za soboto, 10. decembra 1977, da bi lahko sodelovali vsi povabljeni sodelavci, ki bodo kasneje udeleženi in angažirani še v proslavah v svojem kraju.

Zvečer pa bo v kulturnem domu v Vitanju za prebivalstvo zabavna prireditev na kateri bo igral ansambel in garnizona Slovenska Bistrica.

FRANJO MAROŠEK

Mlinarjevi v Lajšah pod Jelovico

Ure hoda po makadam-ski cesti iz Sele v severni smeri proti Jelovici so Lajše, Spodnje in Zgoranje. V 21 domačijah živi tu nekaj nad 80 ljudi, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, gozdarstvom in z delom v industrijskih podjetjih v dolini (Alples, Iskra, Niko). Pod Spodnjimi Lajšami se z glavne ceste odcepi kolovoz, ki prek strmega travnika in skozi sadovnjak pripelje v grape k Mlinarjevi domačiji. Mimo žubori Selnica, ki izvira pod Bičkovsko skalo na koncu Dražgoš. Po strmi grapi hiti proti Selcam, kamor priteče kot močan potok, ko se spotoma vanjo stekajo številni studenci in potočki.

Spodnja hiša v Lajšah je torej Mlinarjeva, in sicer zato, ker je bil tu od nekdanjega mlin, ki je mletel za potrebe Lajšanov, Dražgošanov in Kališanov. Več rodov nazaj so tu živeli in mleteli Fajfarjevi, vse do leta 1955, ko je oče Jakob ostarel in za mlin ni bilo več dela. Zaposlitev v dolini je spremenila kmečko življenje. Vaščani so opustili pridelovanje rži in pšenice, pridelajo le še po nekaj stotov ovsa, ječmena in koruze, kolikor rabi-jo za krmo. To pa na grobo zmeljejo kar na manjšem električnem mlinu. Ni več značilnega velikega mlin-skega kolesa ob hiši in tudi ne lesene rake, po kateri je tekla voda na kolo in ga poganjala. Le kak opuščen mlinski kamen še leži ob hiši in spominja na minule čase, ko se je iz grape oglašala enakomerna pesem mlina.

Med vojno pa je bila ta Mlinarjeva domačija pomembna točka za partizane v naših krajih. Oče Jakob in njegovi sinovi niso samo gozdarili v Jelovici za veleposestnika Egra z Železnikov in za Hajnriharja z Škofje Loke. Tudi niso samo mleteli za vaščane, kakor je to bila dotlej navada. Hiša je bila odprta aktivistom OF in partizanom v dolini. Nemški zločini v Dražgošah in porušenje vasi v začetku leta 1942 nista zatrla upornega duha v dolini. Tlelo je in se proti koncu leta 1942 začelo razraščati v dobro organiziran oborožen boj.

Fajfarjevi so že imeli zvezo z borci Selške čete in ko bi januarja 1943 Jaka (rojen 1923) in Marjan (roj. 1924) morala oditi v nemško vojsko, sta 11. januarja odšla med partizane. Tudi Bertonceljev France iz vasi je čez kak dan prišel za njima. Dne 26. januarja se že pridrveli Nemci in izselili Fajfarjevo in Bertonceljevo družino. S seboj so vzeli le toliko, da so se mogli preobleči, vse drugo so zaplenili Nemci »v korist nemškega rajha«. Obe družini, Mlinarjeva in Bertonceljeva, sta bili potlej skupaj do vrnitve domov. Teden dni so bili zaprti v Medvodah – Goričane, za tem pa so bili do konca februarja v Niederfelsu, do konca avgusta 1943 v Feinbachu in potem do osvoboditve v Burghausenu na Bavarskem. Tistega mrzlega zimskega dne, ko so prišli seliti, Mlinarjevega Jožeta (roj. 1922 ni bilo doma. Tako je odšel med borce Selške čete. Življenje izseljencev po raznih taboriščih v Nemčiji seveda ni bilo lahko. Bili so brezdomci, ob vse imetje, z edinim upanjem, da bo to trajalo le kako leto, pri tem pa, kot npr. Mlinarjevi, v stalni skrbi za tri sinove, ki jim niso mogli z ničemer pomagati. Petnajstletno Reziko so pustili pri starših, 17 let starega Franceta, ki se je pravkar izučil za ključavničarskega pomočnika, pa so poslali na delo v München, kjer je sprva delal v neki tovarni, kasneje pa največ pri odstra-

njevanju ruševin, ko je bilo mesto vedno pogostejše bombardirano.

Mlinarjevi fantje so se borili z vsem srcem in kar najbolj požrtvovalno. Marjan je bil kmalu premeščen v Poljansko četo. Z njo je bil februarja v mobilizacijski patrulji pri Medvodah, kjer so ga Nemci ujeli. Zaprt je bil v Begunjah in 26. aprila 1943 ustreljen v skupini 10 talcev v Kamni gorici. Tudi Jaka ni bil dolgo v Selški četi. Razporejen je bil na kurirsko linijo Gorenjskega odreda in je vzdrževal zveze od Jamnika in Prtovča čez Martinj vrh v Poljansko dolino. Ko sta z Jako Lotričem, Švebovim iz Dražgoš, 24. julija 1943 prišla z Ratitovca skozi Razor za Prtovč, sta tu padla v nemško zasedo. Šveber Jaka se je rešil, Mlinarjev pa je bil smrtno ranjen. Nemci so ga odpeljali v Železnike, kjer je še istega dne v gasilskem domu umrl. Kako je bilo pri srcu bratu Jožetu, ko je o teh tragičnih dogodkih pisal staršem v Nemčijo in kako je bilo hudo staršem, sestri in bratu, ko so zvedeli za smrt svojih najdražjih!

Fajfar Jože je postal partizan Tomaž. Kmalu je postal komandir voda in potem komandir čete. Februarja 1944 je postal komandant bataljona v Gorenjskem odredu. Znale so njegove uspele mobilizacijske akcije onstran Save, okrog Smlednika in Kokrice na Sorškem polju. 16. aprila 1944 je v zasedi na cesti od Kokrice

proti Kranju čakal nemško policijsko patruljo, ki je spremljala avtobus delavcev, ki so jih tod vozili na delo. Okrog 6. ure zjutraj je prišlo do boja, ki ga opisuje Anton Ogris v glasilu Gorenjski partizan, (leto II. št. 16–17 dne 15. 7. 1944). Tu poroča, da je padlo 18 nemških policistov, na naši strani pa bataljonski poveljnik Tomaž in mitraljezec Boris. Mlinarjeva hiša pod Lajšami pa ta čas ni bila povsem zapuščena. Vedno pogostejše so jo uporabljali aktivisti, ki so se začasno v njej zadrževali in tu imeli tudi razne sestanke in posvete. Navidez zapuščena, odmaknjena od vasi in ob robu gozda, je bila kar pripravna za takšno rabo.

Maja 1945 so se Mlinarjevi vrnili, oče, mati, sin Francelj in hčerka Rezika. Večkrat lačni kakor siti, vendar zadovoljni, da so vsaj ostali živi in zdravi, so obnovili domačijo in mlin je spet poglaval kolo in obračal mlinske kamne. Tako še 10 let po vojni. Oče Jakob je leta 1967 umrl, star 85 let, tri leta za njim pa žena Antonija, stara 79 let. Francelj se je poročil na Studeno in se zaposlil sprva v kovinskem podjetju Niko, zatem pa pri Alplesi, kjer je še sedaj. Doma je ostala Rezika, ki hodi na delo v Iskro v Železnike. Oba imata po tri otroke in tako se Fajfarjev rod nadaljuje, domače ime pri Mlinarju pa ostaja spomin.

CIRIL ZUPANC

Zdravnikova pomoč v begunjskih zaporih

Premnogi nekdanji zaporniki v gestapovskih zaporih v Begunjah, se kaj radi spominjajo zdravnika dr. Šarca iz Radovljice. V onih težkih časih je nesebično, kljub nevarnostim, nudil pomoč zapornikom, s katerimi je prišel v stik v tedanjih, kaj čudnih okoliščinah.

Dr. Šarca so nacisti določili že leta 1941, da je prihajal v Begunje kot zdravnik, h kateremu so se zatekali oboleli zaporniki, seveda le tedaj, če jim to ni bilo prepovedano. Bil je to človek, ki mu je vsakdo lahko zaupal svoje težave. Vedno je bil pripravljen pomagati vsakomur, ki se je zatekel k njemu v ambulanto, kjer je pregledoval obolele. Ni pomagal le bolnim, pač pa je imel razumevanje tudi za razne prošnje, ki jih ni bilo malo. Tako je posredoval razna sporočila svojcem, prenašal pisma zapornikov in podobno.

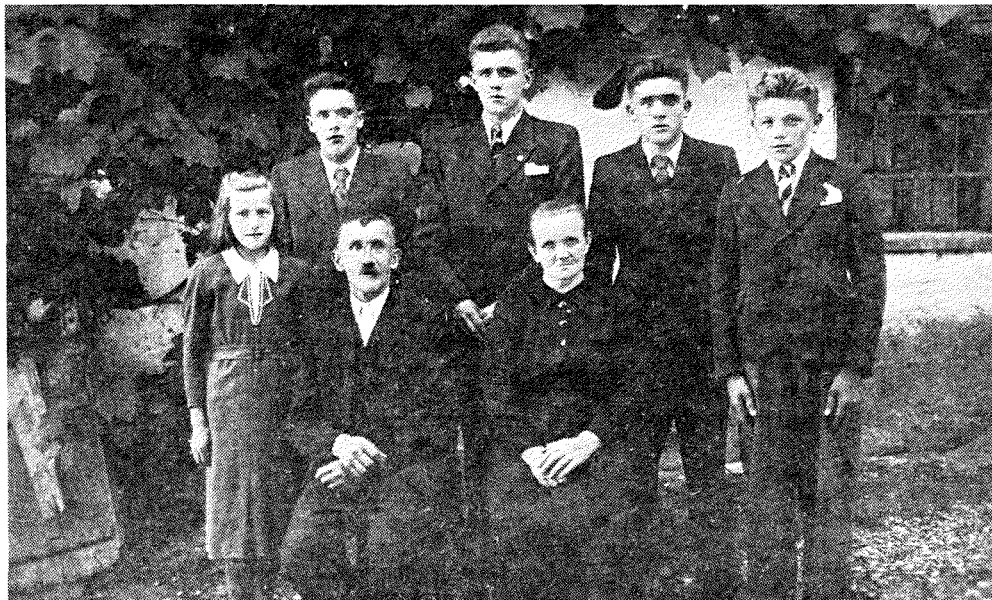
Spominjam se pripovedovanja pokojnega Nikota Brenarda z Jesenic. Bilo je v Begunjah, v sobi št. 11, kamor so ga premestili po štirih mesecih, ki jih je preстал v bunkerju in nato v bolniški sobi. Trpinčili so ga, mučili pri zaslišanjih in po več tednih življenja v bunkerju so ga prenesli v bolniško sobo – pol mrtvega. S solzami v očeh mi je pripovedoval, kako mu je dr. Šarc skušal lajšati bolečine, kako ga je previjal kot neboljenega otroka in kako mu je nudil ne le zdravstveno, temveč tudi moralno pomoč, ki mu je bila še kako potrebna.

Drugi primer mi je pripovedovala Cirila Curk, vdova umorjenega talca Karla Kozjaka. Na Jesenicah je bolj znana kot Cirila Rebernikova. Aretirali so jo decembra meseca leta 1941, njo in njenega moža Karla. Zavedala se je, da z njo ne bodo lepo ravnali. Nacisti so le preveč vedeli o njenem sodelovanju z osvobodilnim gibanjem. Precej časa je že opravljala kurirske naloge. Bila je zaprta v sobi, v kateri je bila tudi tovarišica Vida Tomšič. Tovarišica Tomšičeva ji je priporočala, da naj skuša zaigrati, da je težko bolna ali kaj podobnega. Res je Cirila nekoč, ko je šla po hodniku, namenoma izgubila ravnotežje in se skotalila po stopnicah. Obležala je navidezno brez zavesti. Prenesli so jo v bolniško sobo, kjer jo je pregledal dr. Šarc. Izjavil je, da je Cirila močno poškodovana, da ima pretres možganov in da je sploh nesposobna, da bi lahko kaj mislila. Gestapovec Druschke in še nekateri so štiri ali petkrat prišli, da bi jo zaslišali. Cirila je še naprej igrala otopelost. Ničesar ni odgovarjala, kot da ni pri zavesti. Ko so krvniki videli, da iz njene morejone ničesar izvleči, so jo poslali v koncentracijsko taborišče Rawensbrück. Tam je kljub velikim naporom in trpljenju dočakala svobodo.

Tudi sam se spominjam, da sem nekega jutra v maju leta 1943 zelo oslabil. Močno me je razburjalo streljanje talcev, kar se je tako pogosto dogajalo in tudi skrb za družino, me je hudo vznemirjala. Takrat sem tudi sam šel k dr. Šarcu, da me je pregledal. Ugotovil je visok krvni pritisk in živčno napetost. Dal mi je neko pomirilo in končno tudi namig, da bo prej ali slej prišlo do zloma nacizma. To pa mi je dalo novo moč, verjetno bolj kot pa zdravilo.

Še bi lahko naštevali primere, kako humano in vzpodbudno je ta človek pomagal zapornikom v begunjskih zaporih, ne le kot zdravnik, pač pa tudi kot zaveden član našega slovenskega naroda.

SREČKO ŠORLI

Mlinarjevi iz Lajš: sedita oče Jakob in mati Antonija, stojijo z leve: Rezika, Jaka, Jože, Marjan, Francelj; slikano poleti 1941 pred domačo hišo.

Vsa družina je odšla med partizane

Trda in težka je bila pot skozi življenje v enainosemdesetih letih Angele Goršič iz Stare cerkve pri Kočevju. Rodila se je v kmečki družini na Trebnji gorici – Krka, kot deveti otrok – 3. julija 1896. leta. Kot dekle je spoznala Janeza Goršiča, ki je bil doma iz Ilove gore, rojen 1893. leta. Vrnil se je domov iz Rusije, kjer je sodeloval z boljševiki. Bil je tudi v bojih na Koroškem. Leta 1920 sta se poročila in kot mlada zakonca sta odšla k ženini sestri na Mlako pri Stari cerkvi.

Mož je dobil delo v rudniku v Kočevju in sodeloval v revolucionarnem delavskem gibanju. Leta 1923 so ga zaradi aktivnega dela v delavskih organizacijah z dela odpustili. Potem se je zaposlil na rampi železniške postaje v Kočevju, pri nalaganju lesa na vagone. Pri tem delu je bil ves čas do leta 1941, ter se aktivno boril za socialne in nacionalne pravice Slovencev na Kočevskem, tako proti vladajočim režimom stare Jugoslavije in po letu 1933, proti kočevskim nemškim nacistom, ki so se začeli organizirati in izvajati svoje akcije proti vsemu, kar je bilo na Kočevskem slovenskega. Sodeloval je on in vsa njegova družina z Jožetom Šeškom in ostalimi komunisti in naprednimi ljudmi.

V zakonu so se v letih od 1920 do 1933 rodili otroci Ivan, Danijel, Štefaniya, Emilija, Jože, Tomislav in Vladimir. Mati je imela veliko skrb, da je nasitila otroke, ki so bili večkrat lačni kot ne.

V letu 1941, ko je razpadla stara Jugoslavija, so kočevski nemški nacisti, z njimi je sodelovalo pa tudi več ljudi slovenske narodnosti, prevzeli vso oblast na Kočevskem v svoje roke. Njihove obožene vojaške enote so v paradnih uniformah Kulturbunda korakale po Kočevski in terorizirale Slovence. Poleg vseh ostalih Slovencev, so kočevski nacisti prijeli tudi Janeza Goršiča in njegova sinova Ivana in Danijela. Zaprl so jih v dom Kulturbunda v Stari cerkvi, z namenom, da jih postrelijo. Rešil jih je trgovec Krese iz Stare cerkve. Po prihodu

Italijanov na Kočevsko, so bili vsi zaprti Slovenci izpuščeni in vsa Goršičeva družina je odšla iz Mlake na Ilovo goro, na očetov dom. Tam se je oče s sinovoma povezal z aktivisti OF in borci Grosupeljske partizanske čete.

Na Ilovi gori je bila družina do februarja 1942. leta. Ko so se kočevski Nemci in z njimi več Slovencev iz Kočevske izselili na območje Brežic in Krškega, se je družina vrnila spet na Mlako pri Stari cerkvi in se povezala z aktivisti OF in borci Dolenjskega odreda, ki so izvajali akcije na severnem delu Kočevske.

Meseca aprila 1942 je odšel oče Janez Goršič s sinovoma med partizane na Malo goro in Polom, to je na območje, na katerem je delovala »Kajtimirova četa«. V maju 1942 je odšla k partizanom vsa Goršičeva družina, to je pet otrok in mati. Priključili so se partizanskim civilnim ljudem, ki so taborili na območjih Male gore in Poloma. Ti ljudje so skupno s partizani doživljali vse boje z Italijani na območjih Stare cerkve, Gorenja, Male gore in Poloma. Doživeli so letalski napad na Malo goro in Polom. Pri tem bombnem napadu iz letal v Polomu sta bila težko prizadeta devet let stara otroka Tomislav in Vladimir. Vse to je družina doživljala do meseca avgusta 1942. leta, ko se je proti Rogu blizala velika italijanska ofenziva.

Mati se je tedaj s petimi otroki umaknila iz Kočevske spet na Ilovo goro. Oče in sinova pa so se borili v partizanskih enotah. Ko so potem Italijani prodrli na Ilovo goro, so po izdaji prijeli mamo in otroke. Odpeljali so jih na Kopanj pri Račni in mater postavili ob zid, z namenom, da jo ustrelijo. Po naključju pa tega niso storili, pač pa so jo odpeljali v Ljubljano in dalje na otok Rab. Otroke so Italijani naložili na vagone in jih odpeljali v Kočevje.

Vrnili so se na izropan dom na Mlako. Bili so brez vsega, goli in bos. Kako so preživeli v tistem času, je res čudež. Za otroke je skrbela najstarejša hčerka, stara 16 let. Mama je ostala na Rabu. Od doma ni mogla dobiti ničesar, ker otroci niso nič

imeli, oče in sinova pa so bili pri partizanih. Hčerki Štefaniya in Emilija, ki sta bili najstarejši, pa sta vzpostavili zvezo z očetom in ostalimi partizani, ki so bili na točki 14 na Pugledu, vodil jih je pa Štefan Trobiš-Aleš, ki je bil pred vojno učitelj v Starem Logu.

Mater so iz Raba premestili v Gonars in se je nekaj dni pred kapitulacijo Italije v letu 1943 vrnila k otrokom na Mlako, vsa izčrpana in bolna.

Dne 19. marca 1943. leta je bil kot borec Gubčeve brigade, v bojih pri Ambrusu, težko ranjen sin Danijel, ki je čez nekaj dni v bolnišnici na Rogu umrl, v naročju svojega soborca.

Po kapitulaciji Italije je odšla med partizane hčerka Štefaniya, ki je bila na Mlaki že prej sekretarka SKOJ. Odšla je na Pugled, točko 14, od tam pa v šolo v Črnomelj, nato pa v bolnišnico Stari breg na Rogu. Meseca marca 1945 je prišla na ONOO Kočevje, ki se je nahajal v dolini Kostela ob Kolpi, in tam dočakala tudi osvoboditev.

Sin Ivan se je boril do osvoboditve. Je kapetan in 70% invalid. Mama je z majhnimi otroki ves čas sodelovala z NOB in je bila po osvoboditvi 20 let predsednica ženske organizacije v Stari cerkvi. Oče se je ob osvoboditvi vrnil kot gospodarski referent za narodno imovino na Kočevskem. Z njegovim sodelovanjem se je leta 1945 ustanovilo državno kmetijsko posestvo. Po osvoboditvi se je družina preselila iz Mlake v Staro cerkev.

V letu 1948 sta umrla oba sinova (stara 15 let) Tomislav in Vladimir, zaradi posledic letalskega bombardiranja Italijanov na Polom leta 1942. Leta 1958 je umrl Janez Goršič-Gorazd. Pokopali so ga poleg njegovih dveh mladih sinov v Stari cerkvi.

Dne 18. oktobra so k možu in sinovoma položili v grob tudi mamo Angelo Goršič. Tovarišica in tovariš sta se z govori poslovala od zavedne slovenske žene in matere, ki je veliko prispevala v naši ljudski revoluciji, narodnoosvobodilnem boju in pri obnovi in izgradnji Kočevske.

PETER ŠOBAR ST.

Aktiv ZB v SOZD ELKOM –
Elektrokovini

Vselej skromnost

Ali posvečamo dovolj skrbi in pozornosti našim članom zveze borcev? Kako je z njihovo aktivnostjo? Na taka in podobna vprašanja smo hoteli dobiti odgovore, zato smo obiskali naše borce, tokrat v Elektrokovini.

O delu aktiva zveze borcev, organiziran je že dvajset let, smo se pogovarjali s predsednikom Silvom Stancerjem, tajnikom Stankom Slavcem, članom Tonetom Oberžanom in podpredsednikom aktiva na ravni SOZD Stankom Brglezom. V prijetnem in srčnem vzdušju je stekel pogovor o aktivu ZB.

Aktiv ZB v Elektrokovini šteje 42 zelo aktivnih članov. Vodi ga predsedstvo, ki ga člani izvolijo vsaka štiri leta. Delo aktiva je predvsem organizirana oblika dejavnosti na vseh področjih zaščite borcev na delovnem mestu. Ne bo odveč, če na tem mestu zapišemo, da gre za generacijo borcev, ki so aktivno sodelovali v narodnoosvobodilnem boju. Mnogi med njimi od takrat nosijo trpko posledico – zrahljano zdravje, živčne napetosti, telesne poškodbe in podobno. To so borci, ki so svoja najlepša leta preživeli v mračnih gozdovih in na svojih plečih okusili bič okupatorja.

In kako prizadeto je nekdo od sobesednikov omenil, da borcev z dvojno delovno dobo pripada še pet dni dodatnega dopusta, tistim z enojno pa štiri dni. Da se ne bomo napačno razumeli: to je vse v redu in prav, vendar, kaj je vse to v primerjavi s tistimi petimi leti med štiridesetim in petinštiridesetimi?

Potem so tu še dodatne točke pri stanovanjskem točkovanju, ki pripadajo članom ZB in še posebna, v prvi vrsti preventivna zdravniška nega in še marsikaj drugega, s čimer v delovnem kolektivu Elektrokovine resnično ne skoparijo.

Pa ostanimo nekoliko dlje pri kolektivu, to je Elektrokovini, ki po enotni oceni vseh navzočih izredno prizadevno in nesebično omogoča aktivu zveze borcev, da lahko vselej uresniči svoj letni načrt, ki ga za svoje članstvo pripravi predsedstvo. Program, ki zajema aktivnost članov v lastni delovni organizaciji, v ob-

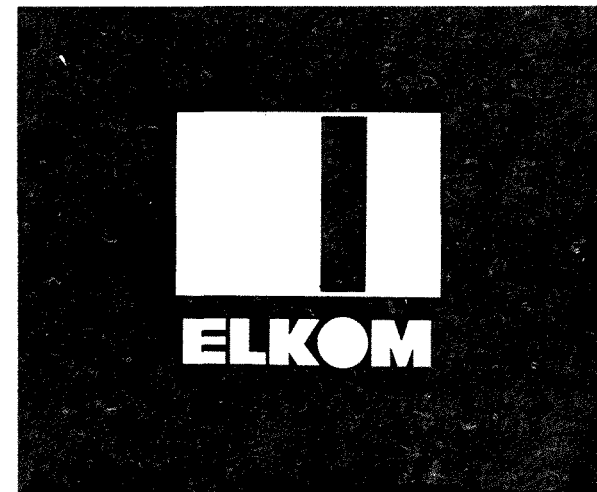
čini, krajevni skupnosti, kjer stanujejo člani, v društvih, skratka povsod, kjer se njihovi člani pojavijo. Našli pa jih boste domala povsod: njihova mreža dejavnosti je vtakna v vse oblike samoupravnega in družbenopolitičnega dela, povsod »so zraven,« pravimo po domače, pa jim je tako omogočeno aktivno sodelovanje v boju za stvar, ki so jo prav oni v hudih letih okupacije tako vztrajno negovali.

Povsod kjer se pojavijo, so vselej deležni zaupanja. Tega se pa člani ZB krepko zavedajo, zato stremijo za tem, da z zgledom in vzorno disciplino pokažejo, kako bomo dosegli postavljene cilje za dober danes in še boljši jutri.

Skromnost. Ta beseda ima pri članih zveze borcev v Elektrokovini še

boli. Tole namreč: takoj po vojni, to je takrat, ko je bilo treba iz ruševin stare Jugoslavije postaviti nove temelje socialističnega družbenega reda, takrat je bilo treba zamenjati puško s svinčnikom in knjigo, napolnile so se strokovne šole, saj so nam bili potrebni v prvi vrsti poklicni delavci. In večina je pri tej izobrazbi tudi pozneje ostala. Danes, v povsem drugih razmerah, prihajajo novi kadri, z dokaj višjo izobrazbo, ki jim bo za uspešni jutri še kako potrebna. In pripeti se, da pride tudi do takšnega pogovora: »kaj boš ti, saj ni- maš izobrazbe«. In podobno. Toda takrat, med štiridesetim in petinštiridesetimi ni nihče vprašal, ko se je bilo treba odločiti, takrat ni nihče vprašal...

Taki primeri so sicer zelo redki, a vendarle, tudi tistih nekaj ne bi bilo treba!

prav poseben pomen. Zakaj? Ze od nekdaj, še iz tistih časov burne preteklosti, je pomenila ta beseda za borce NOB vsakdanost, in tako je ostalo še do današnjih dni. Vselej, kadar so sestavljali letne programe ali pošiljali prošnje za svoje člane, so imeli v mislih skromnost, tako da ne bo očitkov in podobno. Sicer pa se jim je ta skromnost morda tu in tam že maščevala. Pa kaj hočete, taki so in nihče jih ne bo spremenil.

Morda so prav zaradi tega v Elektrokovini tako priljubljeni. Zaman smo se trudili najti kakšno »krivico«, ki bi jim bila storjena, ni in ni je bilo! Več res ne moreš jemati od tega, kar ustvarjaš, so menili.!

Pa vendar smo nekaj našli, kar jih tu in tam za-

Kako prijetno je bilo kramljati o naših Slovencih na Koroškem ter o prijateljskih vezeh, ki jih imajo člani aktiva Elektrokovine še prav posebno s kulturnim umetniškim društvom v Radišah. In o njihovem domu kulture, o praznovanjih in akcijah, ki jih v teh dneh načrtujejo in podobno. O veliko stvarih smo se pogovarjali, vendar so imeli vsi isto iztočnico, in sicer, da naši koroški Slovenci niso sami.

Aktiv ZB v Elektrokovini beleži dobre rezultate. Dobre predvsem zato, ker za sleherno delo primemo vsi, in ker je za njihovo delo v delovni organizaciji vselej dovolj razumevanja.

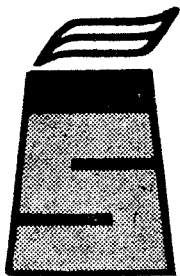
Upajmo, da se članom ZB tudi drugod godi enako.

Sava Kran

industrija gumijevih, usnjenih
in kemičnih izdelkov

ISKRENE
ČESTITKE
OB
DNEVU
JNA

Industrijsko gradbeno podjetje

Gradnja Žalec

Žalec, Aškerčeva 4; Telefon: Žalec 71-740, 71-741, 71-783; Žiro račun:
50750-601-190-72

Probleme današnjega časa:

ENERGETSKO KRIZO, ONESNAŽEVANJE OKOLJA, VARČEVANJE,
REŠUJEJO

**Schiedel – YU – DIMNIKI, Schiedel – YU – ZRAČNIKI, Schiedel – YU –
JAŠKI ZA SMETI, Schiedel – YU – ODPRTI KAMINI, MONTAŽNE
TROPREKATNE GREZNICE STIBO termoblok, STATIK montažni stropovi**

NAŠ PROIZVODNI PROGRAM

SCHIEDEL – YU – DIMNIK je troplasten dimnik. Porabi do 40 odstotkov manj goriva, ne onesnažuje ozračja. Ker je okrogel, daje boljši vlek in je enostaven za čiščenje. Njegov šamotni vložek je odporen proti kislinam, varen pred zasajevanjem in toplotno obstojen. Schiedel dimnik je montažni dimnik, zato cenen pri postavitvi.

SCHIEDEL – YU – ZRAČNIKI v elementu z dimnikom ali posebej skrbijo za vedno čist zrak v prostorih bivanja.

SCHIEDEL – YU – JAŠKI ZA SMETI – enostaven odmet odpadkov v stanovanjskih blokih, šolah in poslovnih poslopijih.

SCHIEDEL – YU – ODPRTI KAMINI so novost na našem tržišču. Z njimi si olepšate stanovanje in omogočite prijetno in estetsko gretje.

MONTAŽNE TROPREKATNE GREZNICE so prav tako novost na našem tržišču. Poenostavijo in pocenijo gradnjo, odgovarjajo sanitarnim predpisom in JUS normam glede števila oseb v gospodinjstvu.

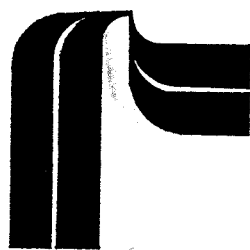
STIBO TERMOBLOK je betonski blok s posebnim styropornim vložkom. S tem se doseže optimalna toplotna izolacija. Ustvarite si stalno varčevanje energije, zato gradite tudi vi s STIBO BLOKOM.

STATIK MONTAŽNI STROP opečne ali betonske izdelave zmanjša stroške, poenostavi montažo.

PROIZVAJAMO, PRODAJAMO in MONTIRAMO

Industrija gradbenega materiala GRADNJA Žalec, Aškerčeva 4, telefon št. (063) 710-740, 710-741, 710-719, 710-773.

Enota: Proizvodnja in prodaja gradbenih materialov Latkova vas pri Preboldu, tel. št. (063) 722-027, 722-078. Naše proizvode lahko kupite v vseh prodajalnah gradbenega materiala.

**rudarsko
elektroenergetski
kombinat
zasavje** n. sol. o.

tozd

TERMoeLEKTRARNA b. o.

61420 TRBOVLJE

ob železnici p. p. 75

telefon: 061/821-633

telex: 35 129 YU TET

Povečana proizvodnja premoga v občini Trbovlje je narekovala razširitev Termo-elektrarne v Trbovljah, glavnega odjemalca slabših vrst premoga. Po prenovitvi stare Termo-elektrarne z 80.000 Mwh je bila leta 1968 zgrajena Termoelektrarna II, z močjo 640.000 Mwh, pravkar pa je v izgradnji tretja manjša elektrarna. Vse tri bodo s proizvodnjo električne energije oskrbovale širši gospodarski in družbeni okoliš. Tudi onesnaževanja ne bo več toliko; pereč problem smo rešili z izgradnjo največjega dimnika v Evropi.

LASTNA SUROVINSKA BAZA

lastni vinogradi
lastni sadovnjaki
lastne poljedelske
površine

po področjih za
posamezne vrste vin
žganih pijač
ter brezalkoholno
dejavnost

SPECIALIZIRANA
PROIZVODNJA

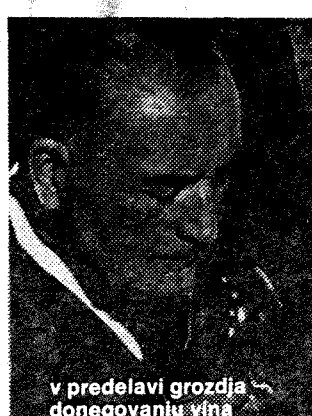

Danes ime Slovin pomeni:
enega največjih jugoslovanskih pridelovalcev vseh vrst vin
pomembnega proizvajalca žganih pijač
največjega proizvajalca brezalkoholnih pijač
poleg tega še:
kmetijstvo s poljedelstvom in živinorejo, vinogradništvom,
sadjarstvom in predelavo, trgovino, uvoz-izvoz, gostinstvo.

SODOBNA TEHNOLOGIJA

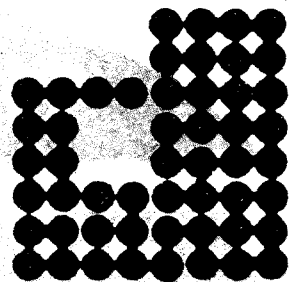

nove polnilne linije, nove
in modernizirane kleti
stalna kontrola kvalitete
dostavni park po vsej
državi

v predelavi grozdja
donegovanju vina

STOLETNA TRADICIJA
IN NOVA SPOZNANJA

DELO

Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije,
razglednice, prospekte in reklamne
tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

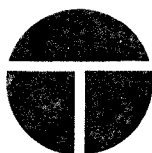
V sklopu podjetja je specializirani obrat za
večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«.

Telex, štirinajstdnevnik, Naši razgledi,
revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana,
Zabavnik.

Perutnina Zalog

TEKSTIL

proizvodno in trgovsko podjetje n. sol. o.
Moša Pijadejeva 3
Ljubljana

TOZD
angora
Emonski c. 4 • Ljubljana

TOZD
filc mengeš
Blejčeva 4 • Mengeš

TOZD
galant
proizvodnja
Cesta v hrib 1 • Ljubljana-Sentvid

TOZD
konfekcija
pletenin KUK
Goriška c. 7 • Kočevje

TOZD
maloprodaja
Cesta v hrib 1 • Ljubljana-Sentvid

TOZD
moda
konfekcija
Partizanska c. 24 • Gornja Radgona

TOZD
pletilja
Litija

TOZD
pletilstvo
Prosenjakovci

TOZD
tekstil
commerce
Moša Pijadejeva 3 • Ljubljana

TOZD
tekstilna
medvode
Medvode 16 • Medvode

TOZD
tkalnica
vižmarje
Tatarska c. 125 • Ljubljana-Sentvid

TOZD
tonosa
tovarna trikotaže, nogavic
Savijske 87 • Ljubljana

TO-MO-DI

TOPLI MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-641
Telex 31420 YU KIP
Tekoči račun 50103-601-23238

**PAVLIHOVA
PRATIKA**

**KOLENDAR • IMENA • VREME •
PRIPOROČILA IN NASVETI
DELOVNIH KOLEKTIVOV •
KAJ PA ZDRAVJE? • DOBRA
VOLJA • IZUMI IN ODKRITJA
• MARSIKAJ O SLOVENCIH
• UGANKE IN KRIŽANKE •
ŽIVALI KAR TAKO IN V BASNIH
• ZANIMIVOSTI • HUMOR •**

**vesela • debela •
• brana • iskana**

Poslovno združenje kovinsko predelovalne in nekovinske industrije ter premogovnikov – »Tehno-impex« z o. sub. o., Ljubljana

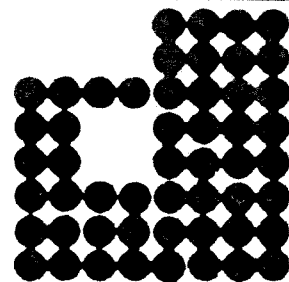
TEHNO - IMPEX s p. o., IZVOZ-UVOZ, 61001 LJUBLJANA, BEETHOVNOVA 12 — P.O.B. 194/IV.

Kot specializirana zunanjetrgovinska organizacija z bogato tradicijo in dolgoletnimi poslovnimi zvezami v tuzemstvu in
inozemstvu nudimo svoje usluge pri opravljanju izvozno-uvoznih poslov, organiziranju proizvodnih kooperacij in medna-
rodne financiranja.

Slikoplesk

TERMOPLAST

- slikarstvo, pleskarstvo, antikorozijska, polaganje tapet, obdelava sten fasad s plastičnimi ometi
- polaganje tlakov in sten iz umetnih smol
- polaganje vseh vrst plastičnih tlakov
- izdelovanje in oblaganje predmetov iz trde plastike – juvidur
- proizvodnja, polaganje in prodaja florbita
- struženje, polaganje in lakiranje vseh vrst parketa

DELO

Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije,
razglednice, prospekte in reklamne
tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za
večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«.

Telex, štirinajstdnevnik, Naši razgledi,
revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana,
Zabavnik.

Petletno povprečje

P. I., Novo mesto

Vprašanje: Priznan imate status borca, ste vojaški invalid in imate izpolnjene pogoje za upokojitev. Znano vam je, da imate pri določanju pokojninske osnove pravico izbire desetletnega ali katerega koli strnjene petletnega povprečja osebnih dohodkov. Na osnovi objavljenih količnikov za preračun osebnih dohodkov na raven osebnih dohodkov v letu 1976, ki se štejejo v pokojninsko osnovo, ste izračunali, da imate najvišjo osnovo (pri revaloriziranih osebnih dohodkih) v petletnem obdobju 1968–1972. Referent na SPIZ vam je pojasnil, da objavljeni količniki veljajo le za desetletno ali za povprečje zadnjih petih let (1972–1976). Če bi izbrali povprečje let 1968–1972, bi se uporabili za preračun količniki, ki so veljali za leto 1972 in ki so bistveno manjši kot količniki za leto 1976. Mnenja ste, da je tako pojasnilo nelogično in v nasprotju z zakonom.

Odgovor: Po našem mnenju je pojasnilo, ki ste ga dobili pri referentu SPIZ pravilno in v skladu z zakonom. Zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja namreč določa, da se osebni dohodki iz prejšnjih let zavarovanja valorizirajo tako, da se prejšnji osebni dohodki preračunajo na raven osebnih dohodkov iz koledarskega leta, ki mu sledi zadnje leto zavarovanja, iz katerega bi bil vzet osebni dohodek za izračun pokojninske osnove, leto 1972, tako da bi se dohodki ostalih let valorizirali na raven leta 1971. Ob stalni rasti življenjskih stroškov in osebnih dohodkov je tako izračunana osnova seveda bistveno nižja kot osnova, izračunana na podlagi povprečja zadnjih petih let (1968–1976).

Nemoralna dejanja

B. P., Slovenj Gradec

Vprašanje: Vaša žena (roj. 1957) je do leta 1972 živela pri starih starših, takrat pa jo je odpeljal s seboj njen stric, ki ima gostišče in jo zaposlil. Do srede leta 1975 je delala v kuhinji in kot natakaričica, ne da bi prejela osebni dohodek, temveč je le občasno dobila kakšno napitnino. V tem času tudi ni bila socialno zavarovana, ni imela bolniškega niti rednega dopusta. Poleg tega je stric vašo sedanjo ženo oktobra 1973 posilil ter jo kasneje še večkrat pretepal ter spolno zlorabljal. Ženina teta pa je v času ženine odsotnosti (v bolnici) naročila za ženino duševno prizadeto mater brez ženine vednosti pohištvo, ki ga mora sedaj žena odplačevati. Zaradi vseh teh stvari ste bili skupaj z ženo pri njenem stricu, ki je prosil, naj ga ne prijavita inšpekciji ter obljubil plačati ženi 70.000 din. 30.000 din je že izročil, ostalega zneska pa v dogovorjenem roku nista prejela. Prosite za nasvet, kaj naj naredite.

Odgovor: Ob branju vašega obširnega dopisa se samo po sebi postavlja vprašanje, zakaj sta predvsem žena in tudi vi doslej molčala. Gre za nemoralna in zavržena dejanja, ki se vsaj deloma (posilstvo) tičejo tudi javnega tožilca. Zato nemudoma obiščita javnega tožilca v Slovenj Gradcu in mu natančno opišita vse nepravilnosti.

Pravice
mladoletnega
udeleženca NOV

J. J., Kropa

Vprašanje: Kot otrok ste bili 6. 2. 1944 mobilizirani v Prešernovo brigado, nato ste bili v Vojkovi brigadi in spet v Prešernovi brigadi. Demobilizirani ste bili novembra 1945 in imate o vsem uradno dokumentacijo. V delovni knjižici imate udeležbo v NOV priznано enojno, zato menite, da se vam godi krivica, ker nimate priznanega dvojne štetje.

Odgovor: Kot borec NOV imate pravico do priznanja posebne dobe v dvojnem trajanju od 6. 2. 1944 do 15. 5. 1945. Čeprav ste bili še mladoletni, vam gre dvojno štetje posebne dobe, saj ste bili ob mobilizaciji stari že 16 let. Dvojno štetje pa morate uveljavljati pri skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja in to neposredno, saj ga lahko dokazujete z listinskimi dokazi (in po potrebi še dodatno s pričami), tako da vam ni potrebno predhodno zahtevati potrdila predsedstva ZZB NOV.

Se še
spominjata
Franca
Dugonjica?

Borce 9. SNOUB in borce drugih enot, ki so sodelovali v borbah na Ilovi gori junija 1944, sprašujem, če se spominjajo Franca Dugonjica. Bil je veterinar ali pa je morda samo opravljal ta posel. Zanima me, kje živi on ali pa njegova družina. Sporočite mi prosim na naslov: Ivan Petrač, Sabonje 44, p. Ilirska Bistrica. V tej borbi sem bil hudo ranjen in tovariš Dugonjič je tvegala svoje življenje, da mi je pomagal in me rešil smrti. Hudo ranjenega so me potem odpeljali z letalom v Bari.

Tovarišu Dugonjiču bi se rad po tolikih letih osebno zahvalil za njegovo tovariško in humano dejanje in hvaležen bom vsem, ki mi bodo poslali kakršnekoli podatke o imenovanem.

Tovariško pozdravljam vse borce 9. SNOUB in jim želim še mnogo srečnih in zdravih let!

Prosim za
naslove

Podpisani Karel Jelenič, ki stanujem v Hrušici 46 pošta 62270 Jesenice vljudno prosim zobozdravnika dr. Tavčarja (pred vojno je živel v Kranju) in Jožeta Novaka (pred vojno je živel na Jesenicah), da mi zaradi invalidske zadeve, ki jo moram urediti vsled pridobljene rane v spopadu z nemškimi vojaki ob kapitulaciji stare Jugoslavije, pošljeta svoj naslov. S tovarišema sem bil skupaj v ujetništvu v taborišču na Reki od septembra 1941 do maja naslednjega leta.

Poizvedba

Kdor kaj ve o IVANU SLEMENSKU, roj. 16. 5. 1917 v Kočevju, ki je bil pred koncem vojne v nekem koncentracijskem taborišču v Nemčiji, naj podatke o njem čimprej sporoči na naslov: Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Vrtača 11, 61000 LJUBLJANA. Ivana Slemenška išče Gen. konzulat ZR Nemčije, da bi nastopil kot priča na glavni razpravi proti stražarjem v tem neimenovanem koncentracijskem taborišču v Nemčiji. RO ZZB NOV Slovenije

Iščem
Rudija
Furlana

Rudi Furlan je bil leta 1943 v zaščitnem bataljonu Ribniškega vojnega področja. Že dolgo let ga iščem, a se ga nihče ne spominja. Po njegovem pripovedovanju iz vojnih dni je bil pred začetkom vojne trgovski pomočnik, rojen nekje na Štajerskem. Bil je kostanjevih las, nizke rasti, rojen med 1910 in 1915. letom. Bil je komandir bunkarja številka 9 in izvrševal sem njegove ukaze. Delovali smo v glavnem v Ribnici in njegovi okolici. Odkritje skladišča municije v okolici Ribnice in skladi-

šča hrane v okolici črnomlja je bila naloga, ki sem jo izvršil po njegovem ukazu in ukazu komande tega kraja.

Javi naj se na naslov: Karol Šega, Rim 84, p. Zagreb

me spominjajo, da se mi čimprej javijo na naslov: Ivan Mekuč, Proleterska 9, p. Tržič.

Poizvedba

Borcem 13.
brigade

Bil sem borec 13. brigade in ujet v decembrski hajki v Mozirskih planinah. Napadle so nas esesovske enote, ki so zasedle ta del ozemlja. Veliko borcev so ujeli, veliko se jih je razbežalo. Mene so odpeljali najprej v celjske in pozneje v mariborske zapore. Zaprt sem bil do februarja leta 1945. Prosim vse borce in sotrpne v zaporih, ki se

Spominjam se, da je pred štirimi leti pripovedoval svoje spomine v radijski oddaji »Še pomnite, tovariši«. Rekel je, da je med svojim delom našel zavetišče pri neki vdovi v Šentvidu, ki so ji pred tem ustrelili moža v Begunjah. Pozabila sem njegovo ime in prosim, da se javi na naslov: Marija Hafner, Na jami 1, p. Ljubljana.

Če bo morda prezrl moje pismo, prosim vse bralce TV-15, ki ga poznate, da ga na poziv opozorite.

sedemdeset

70

Stekel je filmski trak – Okupacije
Srebrna arena za miličnika
Gestapo v Združenih državah
Dve skorajda pozabljeni
obletnici
Ob torkih zvečer se tresejo
bloki

Tudi to nepoznano fotografijo je v naše uredništvo prinesel tovariš Stane Bulc z Vrhnike. Fotografija je bila najdena skupaj z zadnjo objavljeno fotografijo z vprašanjem (17. novembra letos) v Hellerjevi mali vili v Strazišču pri Kranju. Prosim bralce, ki bi ljudi na fotografiji spoznali, da nam pošljejo čimveč podatkov.

Odgovor k fotografiji z vprašanjem

O fotografiji z vprašanjem, objavljeni 17. novembra letos, nam je tovariš Janko Lotič-Falenko iz Železnikov poslal naslednje podatke. »Na fotografiji je štab Kokrškega odreda z zaščitnico. Nastala je poleti 1944 in mislim, da je bilo to na Lomu nad Trzičem, pod Križno goro. Na fotografiji sem prepoznal načelnika štaba Kokrškega odreda Borisa Globočnika-Damjana (prvi z leve v zadnji vrsti). Ob njem je Vanja, komandant Kokrškega odreda. S harmoniko v ospredju je Tone Lotrič, referent za kulturo Kokrškega odreda. Četrty z leve v zadnji vrsti je Anton Kržišnik-Ljubo, politkomisar Kokrškega odreda. Druga z desne je Nuša, štabna administratorka, za njo pa Jan-Svoboda, šef obveščevalne službe. Z belo srajco spredaj leži sodnik Kokrškega odreda Janko Lotrič-Jonkl, za njim pa sem jaz, ki sem bil takrat komandant kurirjev vojne štafetne linije Kokrškega odreda. Drugi so iz štabne zaščite.«

**UČENCI TRETJEGA RAZREDA
OSNOVNE ŠOLE,
BISTRICA OB SOTLI**

Juan Carlos

Torek, 6. decembra 1977

Zveznega sekretarja za zunanje zadeve Miloša Minića je med obiskom v Španiji sprejel španski kralj Juan Carlos, nato pa še predsednik španske vlade Adolfo Suarez.

Predsednik Tito je v Beogradu sprejel voditeljico britanske konservativne stranke Margaret Thatcher, s katero se je pogovarjal o beograjski konferenci ter o sodelovanju med Jugoslavijo in EGS.

Egiptovski predsednik Sadat je prekinil diplomatske odnose s Sirijo, Libijo, Alžirijo, Irakom in Južnim Jemenom, ker se ne strinjajo z njegovo politiko o reševanju spora na Bližnjem vzhodu.

Miloš Minić

Sreda, 7. decembra 1977

Predsednik 32. zasedanja generalne skupščine OZN Lazar Mojsov je v srečanju z novinarji izjavil, da v konkretnem reševanju problemov niso dosegli večjega napredka, pokazala pa se je pripravljenost držav za sodelovanje.

V Beogradu je bila 91. seja predsedstva SFRJ o imenovanju diplomatsko-konzularnih predstavnikov v tujini.

četrtek, 8. decembra 1977

Na Dunaj je odpotovala delegacija ZKJ, ki jo vodi član predsedstva CK ZKJ Dušan Ristić. Na povabilo KP Avstrije se bo udeležila 23. kongresa avstrijske partije, ki bo od 8. do 11. decembra.

Sekretariat predsedstva zvezne konference SZDL Jugoslavije je sklenil, da bo še naprej podpiral osvobodilna gibanja Zimbabveja, Namibije, Južne Afrike in PLO.

Dr. Agostinho Neto

Petek, 9. septembra 1977

V Vidmu se je končalo tretje zasedanje jugoslovansko-italijanske komisije o dokončni razmejitvi med državama.

V Prištini se je začel znanstveni simpozij »Tito o Kosovu – Kosovo o Titu«, na katerem so prebrali okrog štirideset referatov.

Na gospodarskem razstavišču v Ljubljani so odprli 3. slovenski knjižni sejem, ki bo odprt do sobote, 17. decembra.

Sobota, 10. decembra 1977

Ameriški zunanji minister Vance, ki je na obisku v Egiptu, je izrazil popolno podporo ZDA politiki egiptovskega predsednika Sadata.

V Stockholmu so podelili letošnje Nobelove nagrade za fiziko, kemijo, psihologijo, medicino, književnost in ekonomijo. Vsi letošnji dobitniki nagrad so iz zahodnoevropskih držav in Amerike.

Ponedeljek, 12. decembra 1977

Pod predsedstvom tovariša Tita je bila v Beogradu seja sveta za ljudsko obrambo predsedstva SFRJ, na kateri so obravnavali vprašanja nadaljnega uresničevanja vseljidske obrambe ter nekatera druga aktualna vprašanja.

Slovenska gospodarska delegacija je končala sedemdnevni obisk v SZ.

Predsednik ljudske republike Angole dr. Agostinho Neto je sprejel jugoslovansko delegacijo ZKJ na SZDL Jugoslavije, ki se je udeležila ustanovnega kongresa angolske stranke dela.

Zaupanje – ključna stvar v medljudskih odnosih

»Kadar se nekdo dolgo in dobro spominja in če to zna tudi zanimivo povedati, zapisati, kakor vi – tovariš Dedijer – se mu velikokrat ponudi priložnost, da osvetli posamezna poglavja naše revolucionarne preteklosti. S kakšnimi občutki delate to vi?«

– Veliko tega bi lahko povedal, ali to, česar se najraje spominjam, je tista ljudska vez v odnosih med revolucionarji, udeleženci najbolj usodnih dogodkov naše revolucionarne preteklosti. Morda sem to prvič občutil leta 1938, ko sem od tovariša Tita dobil nalogo, da odnesem Loli Ribarju pošto Kominterne, brez dvoma zelo pomembno. Osvojilo me je Titovo zaupanje v ljudi okoli sebe. Za njega so bili vsi ljudje dobri, a šele kot izjema – slabi. A slabi ne zaradi nekih prirojenih nesposobnosti, marveč zaradi družbenih okoliščin, v katerih so rasli. Mislim, da je to zaupanje ključna stvar v odnosih med ljudmi. Občutek, da se vsi borimo za skupni cilj, je držalo ljudi tudi takrat, ko so bili oddvojeni od glavnine – v zaporih, jetništvu, v neki drugi stiski...

DUGA – 26. novembra 1977

Zunaj rešetak

Kot je bilo pričakovati, je predsedstvo SFRJ ob dnevu republike pomilostilo 723 storilcev raznih kazenskih dejanj. Med pomiloščenimi je tudi 218 pravno-močno obsojenih za politične prestopke in 356 storilcev političnih kaznivih dejanj, ki so oproščeni kazenskega pregona.

Ob tej priložnosti je bilo pomiloščeno tudi večje število oseb s strani republike: samo v SR Srbiji – 277.

Svetovni tisk upravičeno poudarja, da je ta velika amnestija, ki je zajela tudi takšne obsojence kot so Mihajlov, Veselica, Džurović, Miklavčič in drugi, še ena potrditev demokratične moči in politične stabilnosti Jugoslavije.

NIN – 4. decembra 1977

Čigav je tovarniški tisk?

Pred tridesetimi leti, ko so se pojavili prvi listi v delovnih kolektivih, (kot »nasledniki« stenskih časopisov in oglasnih tabel, prvih informatorjev po osvoboditvi), so bili na nek način privilegij kolektivov, ki so imeli daljšo tradicijo sindikalnega, delavskega in komunističnega organiziranja in dela. Leta 1950, z uvajanjem delavskega samoupravljanja, jih je bilo že 40, 1957 – 80, 1963 – 250, 1969 – 569, da bi jih danes samo Slovenija imela 500 (v nakladi 800.000 primerkov), Bosna in Hercegovina 188 (v nakladi 600.000), Makedonija 132 (v nakladi 220.000 primerkov), Hrvatska 300 (v nakladi, ki se giblje v okviru naklad dnevnih listov), Srbija z naklado okrog milijon primerkov. Toda, ne glede na te številke, je treba opozoriti, da še vedno okoli dva milijona delavcev danes ne prejema svojega lista. Ta podatek pomeni še več: ena izmed raziskav kaže tudi, da več kot tretjina zaposlenih ne bere nobenega drugega lista, razen tovarniškega!

MLADINA – 18. november 1977

Kmalu pot do Kozlarjeve gošče

Kozlarjeva gošča imenujemo nekdanje šetišče na Barju, ki je bilo last veleposestnika Kozlerja. Sedaj je to slabše, zamočvirjeno kmetijsko zemljišče, ki se ga splača obdelovati le, če so vzdrževana pota in očiščeni jarki. Ta kraj je bil neke mrzle decembrske noči prizorišče zadnjega boja številnih mladih Barjanov, aktivistov Osvobodilne fronte... Po tridesetih letih so družbenopolitične organizacije, na pobudo nekaterih krajanov, pričele z akcijo – zgraditi boljšo pot do spomenika. Ta načrt obsega tako rekoč novo izgradnjo 1500 metrov dolge poti in mostov na njej. Ta zamisel je zahtevna in drzna, vendar zavzetost domačinov in dosedanja podpora širše družbenopolitične skupnosti zagotavljata uspeh.

Opravljeno je že preko 300 udarniških ur.

NAŠA KOMUNA – 6. decembra 1977

Prostovoljno udarniško delo na mostu čez Farjavec v Kozlarjevi gošči

Delo za 650 delavcev

Ena izmed najbolj nerazvitih občin na niškem območju Babušnica je za dan republike dobila novo tovarno avtomobilskih gum. V novo tovarno je vloženih okoli 105 milijonov dinarjev, in tako bodo z zaposlitvijo okoli 650 delavcev rešili enega največjih problemov te male občine – brezposelnost... Za izgradnjo tovarne je, med drugimi, okoli devet milijonov deviznih dinarjev prispevalo tudi 150 delavcev iz tega kraja, ki so se vrnili z začasnega dela v tujini.

POLITIKA EKSPRES – 27. novembra 1977

Odgovornost vodstva

Tam, kjer komunisti, partijski funkcionarji, ne poznajo življenja partije, ljudi in njihove težnje, kjer vsiljujejo svojo voljo, kjer svoja osebna prepričanja razglašajo za politične principe, kadar pozabijo in začnejo odločati v imenu drugih, kadar s svojimi stališči dušijo kritiko in svobodo, preneha delovanje in tudi obstojanje revolucionarne organizacije in leta postane objekt manipuliranja, instrument v rokah majhnih skupin in posameznikov v imenu uresničevanja skupinskih ali frakcijskih ciljev.

BORBA – 19. novembra 1977